Ի. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5292 ՅՈՒՆԻՍ 27/10 ՅՈՒԼԻՍ 1903 ՈՒՐԲԱԹ 15 ՌԷՊԻՒԼ ԱԽԸՐ 1321 Ի. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5292

درعلیه ده غلطه ده «آره ولك» غزته سی اداره خانه سنه

Նամակ կամ որ եւ է գրուածք պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Քամանճօ փողոց թիւ 8

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK,,
Galata, Constantinople

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան	140 ղրշ
» » » »	վեցամսեայ	70 »
» » » »	եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան	40 Ֆր.
» » »	վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փոսթայի փուլ կ'ընդունուի, 115 ղրուշի փուլը 100 ղրուշի հաշուով:
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ 20

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ինչ որ պիտի խօսէինք այդ հանդէսին վրայ, սա է թէ տնա մէկ տարիէն կը լրանայ 1500ամեակը Սահակ-Մեսրոպեան մեծ գործին, հայ դպրութեան գիւտին զոր չքեղ հանդէսներով տօնելու համար անցեալ տարուընէ իսկ պատրաստութիւն կը տեսնուի Կովկասահայոց մէջ, կարգադրութեամբ եւ հրամանով Ն. Ս. Օծութեան Հայրապետին ամենայն Հայոց։ Այդ պատրաստութեանց մեծագոյնն է հրատարակութիւնը բոլոր մեր նախնի կրօն. երկասիրութեանց՝ հանդերձ կարեւոր ծանօթութիւններով եւ լուսաբանութիւններով։

Այդպիսի հրատարակութեան մը ձեռնարկը մեր անմահ Թարգմանիչներու մեծ գործին 1500ամեակին առթիւ, արդարեւ խիստ նպատակայարմար գործողութիւն մըն է, որուն յաջողութիւն բարեմաղթելու է սրտանց։

Բայց այդ ձեռնարկը Կովկասահայոց մէջ է որ տեղի պիտի ունենայ, եւ պիտի կազմէ իրենց բաժինը այդ նշանաւոր յոբելեանին կատարմանը մէջ։ Իսկ մեր, Թրքահայերուս ձեռնարկը ո՞րն է ուրեմն այդքան հոյակապ տարեդարձի մը ի պատիւ։ Ահա՛ շատ չէ մնացած, մէկ տարի միայն կը բաժնէ զմեզ այդ թուականէն, եւ այդքան կարեւոր գործի մը համար ալ գէթ մէկ տարի առաջէն նախապատրաստութիւն տեսնել քիչ է, շատ չէ։ Եթէ առարկուի որ ահա ամէն տարի ի պատիւ Սահակ-Մեսրոպի գրական մրցանակաբաշխութիւն տեղի կ'ունենայ մեր մէջ, ասոր պատասխանը շատ դիւրին է տալ, եւ ըսել թէ, առաջին, այդ գործողութիւնը որ 17-18 տարիէ ի վեր կը շարունակուի, չմասնաւորուիր այդ 1500ամեակը տօնելու նպատակին։ Երկրորդ, նոյն իսկ այդ Մրցանակին հիմը կազմող գումարն ալ նուիրած է Ռուսահայ մը, Յովսէփ Իզմիրեանց, որուն փառքին հաւասարող դեռ ոչ ոք գտնուեցաւ մեր մէջ։ Առաւելն բարեկիշատակ Յովհաննէս Կիւմիւշեանի կտակին այն տրամադրութիւնը կրնայ նմանօղական ձգտում մը համարուիլ Յ. Իզմիրեանցի գրասիրական ոգիին։ Կիւմիւշեան գումար մը սահմանած է ամէն տարի դպրոցական դասագիրքերու հրատարակութեան համար, գումար մը, 75 օսմ. ոսկի որ մեծ սատար մը կրնայ ըլլալ ուսանող մանկտւոյն չքաւոր դասին մտաւոր զարգացմանը, բայց վերջապէս անիկա ուղղակի համեմատութիւն չունի ոչ Սահակ-Մեսրոպեան գրական մրցանակին, եւ ոչ ալ մանաւանդ հայ գրերու գիւտին 1500ամեակը տօնելու պարտականութեանը հետ։

Անոր համար երէկուան գրական հանդէսին առթիւ կը խօսինք այս նուիրական պարտականութեանը վրայ, որովհետեւ բոլոր տարիին մէջ հազիւ մէկ օր կը նուիրենք մեր մտածումը գրական այս մեծ գործին՝ որ 1500 տարիներէ ի վեր իր հրաշալի արդիւնքները ցուցուց եւ պիտի տայ ցորչափ երկրագնդի վրայ հայ մը գտնուի։ Այդքան նշանաւոր գործի մը վրայ տարին մէկ օր չէ սակայն որ պէտք է անդրադառնալ, այլ ամէն օր եւ ամէն ժամ երբ մանաւանդ մարդ գրիչը ձեռք կ'առնէ հայ տառերով բան մը գրելու համար, այն տառերով՝ որոնք բացարձակապէս Սահակի ու Մեսրոպի կը պարտինք։

Արդ, կ'աղաչեմ ցուցէք թէ ինչ մեծ պարտքեր չունինք այսպիսի նշանաւոր անձերու հանդէպ. ինչե՜ր ընելու էինք արժանապէս տօնելու համար անոնց դամբանի յիշատակը։ Մէկ տարուան պատրաստութիւնն իսկ անբաւական է։

Բայց ինչ կ'ըսեմ, կ'երազեմ արդեօք. ո՞ւր է պատրաստութիւնը, ո՞ւր է պատրաստութիւն տեսնելու փափաքը, երբ կ'ըսեմ թէ մէկտարուանը անբաւական է. Թող սկսի, հոգ չէ թէ այժմէն միայն սկսի։ Լաւ է անագան քան ոչ երբեք։ Ահա այդ խօսքին պատշաճ կիրառութեան սքանչելի առիթ մըն ալ։ Սահակ-Մեսրոպի յիշատակը պատուել մեր մէջ, միթէ յուսալի՞ է, միթէ կարելի՞ է։ Չէ՞ք յիշեր ի՛նչ պատահեցաւ, ի՛նչ հրաշալի գործունէութիւն տեսնուեցաւ... ի հակառակէն, եթէ մոռցած էք, ըսեմ աննախանձաբար։

Տարիներէ ի վեր խօսուեցաւ, գրուեցաւ, խնդրուեցաւ, յորդոր կարդացուեցաւ բոլոր լրագիրներուն մէջ Սահակ Հայրապետի գերեզմանին վրայ արժանի մատուռ մը շինելու համար հարկ եղած դրամը հայթայթելու, սակայն ոչ այդ դրամը գոյացաւ տակաւին եւ ոչ մատուռը շինուեցաւ։ Ահա թէ մենք ինչպէս յարգել գիտենք մեր գրական երախտաւորներուն յիշատակը։

ՑՈՒՍԱԿ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՅՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ Ի ԺԵ. ՀԱՆԴԻՍԻ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

26 Յունիս 1903

Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայր,
Գերաշնորհ եւ Հոգեշնորհ Հարք,
Վսեմապատիւ եւ Ազնուամեծար Տեարք,

Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողովս, բարեկիշատակ կտակարարին կամաց համաձայն, կու գայ ներկայել Ս. Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակաբաշխութեան ԺԵ. հանդիսի երկամեայ տեղեկագիրը։

Այդ մրցանակի բաշխումը թէեւ 1887էն սկսեալ 13 տարի ամբողջ ամէն կատարուած, սակայն 1901 ապրիլ 28ին Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ հաստատեալ հրահանգին համաձայն երկամեայ վերածուած է։ Երկամեակի վերածելու նպատակը եղած էր նոր եւ յատկապէս գրուած եւ խնամով պատրաստուած երկասիրութիւններ ունենալ, եւ մրցանակի գումարին աճմամբ գրգիռն ալ աճեցնել, բայց պէտք չէ ծածկել, որ թէպէտ այս անգամ ունինք բաւական կարեւոր աշխատասիրութիւններ, բայց գրեթէ ամէնքն ալ կանուխ եւ տարբեր նպատակով պատրաստուած, եւ առիթէն օգտուիլ ուզելով մրցանակի ենթարկել խնդրուած են։

Ներկայացնենք նախ մեզի յղուած աշխատութիւնները իրենց հեղինակներէ հասնելուն կարգով, յիշելով որ ասոնցմէ երկուքին նախընթաց մրցանակաբաշխութեան առթիւ արդէն յղուած էր։

Ա. Ներսէս Լամբրոնացի. [illegible] աշխատասիրութիւն [illegible] -գրական եւ վարդապետական, հեղինակ Սմբատ արեղայ Սաատէճեան, միաբան Դպրեվանաց, այժմ Տ. Սմբատ Ծ. Վրդ., Առաջնորդ Շապին Գարահիսարի։ Աշխատասիրութիւն ձեռագիր, 380 երես, հասարակ մեծութեամբ թերթի չափով։ Թէպէտ իբր ուսումնական ընթացից աւարտաճառ գրուած 1896ին, բայց Ս. Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակին համար հեռաւոր դիտմամբ յատուկ խնամով պատրաստուած։ Կը պարունակէ Ներսէս Լամբրոնացւոյ մանրամասն եւ քննադատեալ կենսագրութիւնը, ժամանակակից դիպուածներուն հետ համաձայնեցնելով նորա գրական բազմաթիւ արդիւնքներէն իւրաքանչիւրի վերլուծութիւնը ու գնահատումը, առաւելապէս ծանրանալով պատարագամեկնիչին, եւ Ատենաբանութեան եւ Թուղթերուն վրայ, նոյնպէս կը պարունակէ քրիստոնէական տարբեր եկեղեցեաց մէջ խնդրոյ նիւթ եղող կէտերուն բացատրութիւնը եւ անոնց վրայ Լամբրոնացւոյն դաւանութիւնը, պաշտպանելով Լամբրոնացին յունամիտ կամ լատինամիտ վարդապետութեան ձրի ամբաստանութիւններէն եւ Հայ. Եկեղեցւոյ ուղղափառ վարդապետութեան հաւատարիմ պաշտպան եղած լինելը հաստատելով։

Բ. Կիլիկիոյ Հայք, առաջին մասը ընդարձակագոյն գործի մը, հեղինակ Մարկոս էֆ. Աղաբէկեանց, աշխատասիրութիւն ձեռագիր, 652 երես, մեծադիր թերթի չափով։

Գ. Քննական Պատմութիւն ԺԹ. դարու Հայ Դպրութեան.—Հեղինակ Մինհրան էֆ. Յովհաննէսեան, աշխատասիրութիւն տպագրեալ 1901ին, 124 երես ութածալ։ Ընդհանուր տեսութենէ մը ետքը կը խօսի իննեւտասներորդ դարու մէջ լոյս տեսած տպագրութեանց, տաղաչափութեանց, արձակ մատենագրութեանց եւ լրագիրներու վրայ, եւ քննութիւններ կ'ընէ լեզուին եւ զեղծմանց եւ նկարագրին եւ ապագային վրայ։

Դ. Բուլանըխ կամ Հարք գաւառ.—հաւաքումն եւ խմբագրութիւն երկու մասի բաժնուած, հեղինակ Բէնսէ, աշխատասիրութիւն տպագրեալ 1901ին, երես 291 ութածալ, երկու մասերը միասին։ Կը պարունակէ Բուլանըխ գաւառի տեղագրութիւնը, բայց աւելի ընդարձակօրէն կը նկարագրէ ընտանեկան կենաց զանազան առիթներուն մէջ տեղի ունեցած սովորոյթները եւ կերպերը, զորօրինակ հարսանիքի, կնունքի, թաղումի եւլն. ու հաւատալեաց կամ լաւ եւս աւելորդապաշտութեան զանազան ըմբռնումները եւ գործերը, եւ ի վերջոյ կը դնէ ժողովրդական երգերու, առածներու, հանելուկներու եւ տաղերու բաւական ճոխ հաւաքածոյ մը։

Ե.—«Հին օրեր։ Պօէտ Խաչատուր Միսաքեան եւ իրեն ժամանակակից իմացականին վրայ նայուածքներ», հեղինակ Յարութիւն էֆ. Մրմրեան, աշխատասիրութիւն ձեռագիր, 108 երես, հասարակ թերթի չափով։ Կը պարունակէ հանգուցեալ Խաչատուր Միսաքեանի կենսագրութիւնն, նոյն իսկ 1898ին նոյն հեղինակէն Մասիս լրագրով հրատարակուած է, բայց ինչ ինչ յղկումներով եւ յաւելուածներով, բաւական տեղ ալ տրուած է Միսաքեանի յօդուածներուն, ատենաբանութիւններուն, դրած եւ ստացած նամակներուն եւ պատճէններուն։

Զ.—«Հայոց բեմական հոգեւոր դպրանոցների կանոնադրութեան նախագիծը». հեղինակ բժիշկ Պ. Սիմէոն Շահնազարեանց, տպագրեալ 1903ին, 18[illegible] երես ութածալ։ Հեղինակը կազմած է հոգեւոր դպրոցներուն համար կանոնադրութեան ծրագիր մը, աւելցնելով պէտք եղած տեղեկութիւններ եւ պատճառաբանութիւններ, եւ կազմելով նաեւ [illegible] բանական աղիւսակներ [illegible] համար ձեւեր եւ օրինակներ։

Է. «Աղթամար եւ իւր կաթողիկոսութիւն. բանասիրական եւ տեղագրական նօթեր հինէն ու նորէն։ Հեղինակ Պ. Խաչատուր Լեւոնեան, աշխատասիրութիւն ձեռագիր, 513 երես, հասարակ թերթի չափով։ Այդ աշխատասիրութեան մի ամփոփումը հրատարակած էր հեղինակը 1902ին Բիւզանդիոն լրագրով։ Նախ կուտայ Աղթամարայ կղզւոյն վրայ երկրաբանական եւ հնախօսական ծանօթութիւններ, յետոյ կազմած է Աղթամարայ կաթողիկոսութեան պատմութիւնը, հետեւելով դրչագիր հաւաքածոյ մը եւ յառաջ բերելով իւր իսկ պրպտած եւ ժողված յիշատակարանները ու արձանագրութիւնները, եւ ի վերջոյ կը դնէ Աղթամարայ տաճարին սպասներուն, կալուածներուն, միաբաններուն, թեմերուն եւ վանքերուն ցուցակները։

Ը.—«Նիւթեր եկեղեցական պատմութեան համար. Ծովք, Տլուկ եւ Հռոմկլայ». տեղագրական ուսումնասիրութիւն, հեղինակ Տ. Բաբգէն Ծ. Վարդապետ Կիւլէսէրեան, տպագրեալ 1903ին, 88 երես, վեցտասանածալ։ Երբեմն Կաթողիկոսական Աթոռ եղած Ծովք անուն չէնքին տեղը կը ճշդէ Տլուկ գաւառի Սոֆ գիւղին մէջ, եւ նոյն գաւառի եւ Հռոմկլայի վրայ ալ տեղեկութիւններ կ'աւելցնէ։

Թ.—«Աշակերտին սիրտը մշակելու միջոցներու վրայ». Հեղինակ Համբարձում Պէրպէրեան, աշխատասիրութիւն ձեռագիր, 141 երես, հասարակ թերթի չափով. կը պարունակէ կրթական եւ դաստիարակական պահանջներու վրայ յորդորներ եւ հրահանգներ եւ տեսութիւններ։

Ժ.—«Աղէտցին պատիւը կամ նախախնամութեան մատը.—Հեղինակ Պ. Արշակ Ալթունեան, տպագրեալ 1902ին, երես 512 վեցտասանածալ, մայրաքաղաքի կեանքէն առնուած եւ ընտանեկան կեանքի պարագաներու յարմարցուած, եւ անցեալ դարու առաջին կէսին պատահեցուցուած վէպ մըն է։

Ահա այս տասն աշխատութիւններն եղան, որք տարւոյս մրցանակին համար ներկայացուեցան իրենց հեղինակներուն կողմանէ։ Յանձնաժողովը՝ հրահանգին ԺԱ. յօդուածին համեմատ՝ առաջին նախաքննութեան մը ենթարկեց զայնս, տեսնելու թէ մրցման պայմաններուն համաձայն ե՞ն։

Գլխաւոր պայմաններէն մէկն է նիւթը, որ ճշդուած է հրահանգի Գ. յօդուածով, այն է Հայոց լեզուի կամ դպրութեան կամ բանասիրութեան պատկանելու պայմանը, իսկ նախ այս տեսութեամբ հնար չէր մրցման ընդունիլ վերոյիշեալ ներկայացուածներէն երեքը, որք են՝

Պ. Սիմէոն Շահնազարեանի «Հոգեւոր Դպրանոցների ծրագիրը», որովհետեւ վարժարանական վարչութեան պատկանեալ նիւթ մըն է, թէպէտ եւ սոյն գործոյն օգտակարութիւնը անժխտելի է, եւ հեղինակին խղճամիտ եւ ներհուն աշխատութիւնը յայտնի։

Պ. Համբարձում Պէրպէրեանի «Աշակերտին սիրտը մշակելու միջոցները» որովհետեւ պարզապէս մանկավարժական ճիւղին պատկանող նիւթ մըն է, թէպէտ եւ միւս կողմէ աշխատասիրութիւնը ըստ ամենայնի գնահատելի է, եւ յանձնաժողովս կը փափաքի իսկ որպէս զի միջոց եւ յարմարութիւն ունեցող մարմին մը, զոր օրինակ Նպաստից Յանձնաժողովը, հրատարակէ զայն եւ օգտակար ընէ, դպրոցական գիրքերու կարգին, ըստ հեղինակին փափաքանաց։

Պ. Արշակ Ալթունեանի «Աղքատին պատիւը», որովհետեւ վէպը յայտնի կերպով բացառութիւն կազմող նիւթերու կարգէն է։

Մէջտեղ մնացած [illegible] պայման մըն ալ [illegible] որ երկրորդ [illegible] պահանջուած է ընդարձակութիւնը, Հրահանգի Ը. յօդուածի զօրութեամբ, ըստ որում արդարացի էր որ մրցանակի ենթարկուող աշխատութիւնը լրագրական յօդուածներու չափին համեմատութեամբ չըլլայ, եւ թէպէտ ընդարձակութեան մասին որոշ չափեր նշանակուած չեն եւ նշանակելն ալ դիւրին չէ, այսու հանդերձ յանձնաժողովս իր խորհրդակցութեանց մէջ յարմար տեսաւ, որ մրցման ենթարկուող աշխատութիւն մը գոնէ հարիւր էջով եւ տասը չափակէտ գրով տպեալ ութածալ հատորի մը հաւասարի, մինչ ներքին արժանիքի պայմանները չմոռնալով։ Այս տեսութեամբ մրցման ենթարկուելէ դուրս թողուեցան երկու եւս ներկայացեալ գործեր, որք են.

Յարութիւն Մրմրեան էֆ.ի «Պօէտ Խաչատուր Միսաքեանը», յորմէ Միսաքեանի գրուածներուն պատճէններն ալ զեղչելով, հազիւ բան մը կը մնայ իբր բուն հեղինակութիւն, հոգ չէ որ հեղինակը զայն նկատէ «արդիւնք երկարամեայ մտաւոր դիտողութեանց եւ հնակրկիտ բացառիկ ճգանց», մանաւանդ որ «Հին օրեր» վերտառութիւնը, զոր հեղինակը դրած է նաեւ Պատուելի Յովհաննէս Տէրոյենցի կենսագրութեան, եւ Ամբրօյեցի վրայ խօսող ուրիշ ներկայացեալ աշխատութեան մը վրայ, իրաւամբ մտածել կու տայ, թէ նա այդ մակագրութեան ներքեւ աւելի ընդարձակ երկասիրութեան մը հետամուտ եղած է, եւ փափաքելի էր այդ ամբողջութիւնը տեսնել եւ գնահատել։

Բաբգէն Կիւլէսէրեան վրդ.ի «Ծովք ու Տլուկը», որովհետեւ սա ալ քանի մը լրագրական յօդուածներէ աւելի չէ։ Թէպէտեւ այս աշխատասիրութեան նիւթը, որ է Կաթողիկոսական աթոռ եղած Ծովքին տեղը ճշդել եւ նախկին սխալ կարծիքները ուղղել, եկեղեցական պատմութեան համար յոյժ կարեւոր մի բան է։ Այս տեղ ալ դիտել կու տանք, թէ սոյն գրքոյկին «նիւթեր եկեղեցական պատմութեան համար» վերտառութիւնը, մտածել կու տայ թէ հեղինակն ուրիշ նմանօրինակ մասնաւոր աշխատութիւններ ալ ունի, եւ արժան է որ անոնց ամբողջութիւնը իբր յատուկ երկասիրութիւն մը տեսնուի առ ի գնահատումն։

Ներկայացեալ աշխատութիւններէն հինգը ըստ այսմ նիւթի տարբերութեան կամ ծաւալի համեստութեան պատճառներով ի բաց թողլով, մնացեալ հինգ գործերը ձեռնհաս անձերու քննութեան եւ դատողութեան յանձնուեցան եւ անոնց տեղեկագիրները Յանձնաժողովոյս վերջին նստին մէջ կարդացուեցան. եւ որովհետեւ բաւական ժամանակի կարօտ կ'ըլլայ անոնց ամբողջական ընթերցումը այս հանդիսին մէջ, լաւագոյն կը սեպենք նոյն տեղեկագիրներէն քաղել այն մասերը որք քննութեանց արդիւնքը ու դատողութեանց արտայայտութիւնը կը պարունակեն։

Ա.— Սմբատ վարդապետ Սաատէճեանի «Ներսէս Լամբրոնացի» երկասիրութեան քննիչը կը գրէ թէ հեղինակը յաջողած է «Յիշատակարան մը կանգնել Հայ. եկեղեցւոյ ամէնէն փայլուն դէմքերէն միոյն, եւ համօրինակ պատկեր մը յօրինել՝ ուր այդ դէմքը կը ներկայանայ իր բոլոր կողմերով, իր խոհական գիծերով»։ Ժամանակակից եւ տեղագրական ծանօթութիւններուն նկատմամբ կը վկայէ թէ որչափ եւ կը հաւաքէ «բայց պէտք է ըսել թէ իր գործն եւ ոչ մէկ գործի սարուկ հետեւողութիւն է»։ Լամբրոնացւոյն կարծեաց պաշտպանութեան համար գրուածները զննելով կը գտնէ թէ իրօք «Հին ու արդի օտարադաւան Հայոց առապարտ վերագրութեանց, ընդդէմ [illegible] իսկ Լամբրոնացւոյն [illegible] գրութիւններէն [illegible] լոյսը որ ցոյց կու տայ [illegible] րենը ու մեծութիւնը [illegible] ց ու միաբանասէր բաղձանաց, անոր պինդ սէրն ու յարումը Մայրենի եկեղեցւոյն աւանդութեանց եւ թէ ինչպէս յունամիտ կամ լատինամիտ կարծուած Ներսէսը, երբ առիթը կը ներկայանայ՝ կը ջախջախէ օտարաց ընդդէմ եւ չարամիտ կարծիքները։ Քննիչը դիտողութեան արժանի գտնելով հանդերձ Լամբրոնացւոյն ռամկօրէն քերթուածոց, եւ հինգերորդ եւ երկոտասաներորդ դարերու դպրութեանց բաղդատութեան մասին գրուածները, կ'եզրակացնէ սապէս. «Նա յաջողած է իւր առաջադրած խորհրդոյն իրագործման մէջ, «բազմակողմանի եւ ճգրտօրէն պատկերելով իր առարկան ժամանակի ու տեղւոյ յարակից պարագաներու շրջանակին «մէջ, հակառակ նիւթին ներկայացուցած «դժուարութիւններուն։ Հայր Սաատէճեան «ի գլուխ հանելու համար մի այսպիսի «երկասիրութիւն, հարկ ունեցած է շատ «թերթատումներ ընել, տպեալ ու ձեռագիր, ազգային ու օտարալեզու մատեն«ներ մէջ, անոնցմէ քաղել եւ համեմատել, «ու իր գործը փորձն եղած է ներհուն եւ քաջագէտ մտաց, բարւոք ճաշակի եւ եկեղեցասէր ոգւոյ եւ եռանդեան բարեմասնութեանց։ Իր մաքուր «կանոնաւոր, յստակ, սահուն ու ճաշակաւոր ոճը հաճոյք մը կ'ընէ իր երկին «ընթերցումը։ Իբրեւ Հայ Եկեղեցւոյ եւ «Մատենագրութեան պատմութեան բերուած գնահատելի գրական արժանեօք «օժտուած մի նպաստ, արժանի է իրաւամբ «վարձատրութեան»։

Բ. Մարկոս էֆ. Աղաբէգեանի «Հայք ի Կիլիկիա» գործին քննիչը կը գրէ. «Մանրամասնութեանց մէջ մտնելէ առաջ, «կրնանք յայտարարել համարձակապէս թէ «ներկայ աշխատասիրութիւն ոչ գիտական «խուզարկութիւն մըն է եւ ոչ ալ ժողովրդային պատմութիւն։ Բաց աստի, «գործոյ դասակարգութիւնը ընդհանրա«պէս խնամօք եղած չէ, դէպքերը կը «ներկայանան խառն եւ չփոթ, աստ եւ «անդ մասնաւոր նկատողութիւններով ա«ռանց վերին հայեացքի։ Հեղինակը չա«տացած է տեղային աղբիւրներով, ա«ռանց ուսումնասիրելու յոյն եւ արաբացի «ժամանակակից աղբիւրները»։ Աշխարհագրական մասին համար կ'ըսէ թէ. «Մութ «նկարագրութիւն մըն է առանց ճշդուած «ըլլալու հին եւ նոր անունները»։ «Պա«տմական անցքերը, կ'ըսէ քննիչը, գո«հացուցիչ կերպով դասաւորուած չեն, եւ «հեղինակը մէջ բերած է երկայն հատուածներ միջնադարեան հայ ժամանակա«գիրներէ, որ շատ անգամ զուրկ են չա«փականութենէ եւ տեղի կու տան անօ«գուտ երկայնաբանութեանց։ Գնահատելի «է, կ'ըսէ, սակայն, հաւատոյ եւ եկե«ղեցական խնդրոց նկատմամբ հեղինակին «արտայայտած ոգին, եւ ուրախութեամբ «կը տեսնենք որ եռանդոտ պաշտպան կը «կանգնի Հայ. Եկեղեցւոյ ինքնակացու«թեան եւ իրաւամբ կը պախարակէ ձըգ«տումները եւ, զոր օտար Եկեղե«ցիք ի գործ դրին Հայ. Եկեղե«ցին իրենց մէջ ձուլելու նպատա«կաւ»։ Ի վերջոյ արդէն քննիչը դիտել «կու տայ որ գրութիւն մը առանց հետա«զօտութեան եւ առանց խուզարկու«թեան՝ օտարազգի աղբիւրներու, կը «մնայ առանց գիտական արժէքի. սա«կայն եւ այնպէս կը ճանչնայ թէ հեղի«նակը ունի մասնաւոր ոճ մը որ ուշադ«րութենէ զուրկ չէ, եւ գործը չէ անմասն գրագիտական արժէքէ։»

Գ. Մինհրան էֆ. Յովհաննէսեանի «Քննական պատմութիւն ԺԹ. դարու հայ դպրութեան», եւն. քննիչը, մանրազննին դիտողութեան կ'ենթարկէ հեղինակին բոլոր յայտնած կարծիքները, հաւաքած տեղեկութիւնները եւ կազմած ցուցակները, եւ իւրաքանչիւր մասին վերայ թերութիւններ կը գտնէ եւ կ'ըսէ. «Հեղինակին մատենագիտական հմտութիւնը, յառաջ բերած տեղեկութիւնները ու ցանկերը, առ հասարակ ամբողջ գրութեան մէջ շատ անկատար են եւ բոլորովին անվստահելի»։ Միայն լաւ հետազօտուած կը գտնէ տաղաչափութեան յօդուածը։ Երկար զննութեանց հետեւութիւնն է թէ «Երկասիրութիւնս իր բարձր «անուան բնաւ չի համապատասխաներ, «ոչ միայն քննական չէ, այլ եւ ոչ իսկ «պատմութիւն է, չկայ նիւթերու ամ«բողջութիւն, խղճամիտ ճշտութիւն, եւ «բուն նիւթը թողուած է աննշանակ կամ «երկրորդական կէտերով։ Քննիչը կը համրէ տասներհինգէ աւելի ճիւղեր, որոց նկատմամբ ԺԹ. դարու մէջ բաւական հրատարակութիւններ եղած են եւ որք նկատի առնուած չեն այն աշխատասիրութեան մէջ, «միւս կողմէ, կ'ըսէ, կը փայլի հեղինակին հանդարտ եւ անկողմնակալ ոգին ամբողջ գրութեան մէջ, գործը թէեւ իր անուան չհամապատասխաներ, սակայն կը սիրենք եւ կը գովենք հեղինակին բարի կամքը, զբաղելու այնպիսի նիւթով մը, որ դժուարին է եւ մեծ հմտութիւն կը պահանջէ»։

Դ. Բէնսէի «Բուլանըք կամ Հարք Գաւառ» գործին քննիչը քննելով իրեն յանձնուած գիրքը կը գտնէ թէ անոր մէջ ուղղակի եւ յատկապէս Բուլանըքի պատկանող մասը շատ չէ, պատմականը կը գտնէ շատ տկար, իսկ աշխարհագրականը շատ ճիշդ։ Գործին մեծագոյն մասը կամ լաւ եւս է ըսել 292 երեսէն 256 երեսը, որ ազգագրական նիւթերով կը զբաղի, որչափ եւ Բուլանըքի անուան ներքեւ եւ Բուլանըքի համար նկարագրուած, սակայն կը վերաբերի նոյնութեամբ բոլոր շրջակայ գաւառներուն ալ, որոնց մէջ ընտանեկան նոյն սովորոյթները, նոյն կերպերը կը տիրեն։ Քննիչը կը վկայէ թէ «առանց չափազանցութեան կարելի է «ըսել թէ այսքան մանրամասն ազգա-

---

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԺՈՐԺ ՕՆԷ

ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ԱԼՔՈԼԱՎԱՃԱՌԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ժ

—Աւջի օր նամակ մը գրեցի մօրեղբօրս, ըսաւ տոքթ. Ժան։ Կ'ուզէի անոր կարծիքը առնել բժշկական տեսակէտով, Բրիսթիանի նկատմամբ բռնուելիք ընթացքին համար։ Ինչպէս գիտէք, հիւանդ մը կը նկատենք զայն, որ կը վերաբերի այն շատ որոշ դասակարգին, որուն համար դարմանման եղանակ մը գտնելու կ'աշխատինք։ Այս դարմանումը, որ հրապարակուած չէ դեռ, արդիւնաւոր ըլլալէ չի դադրիր։ Ցարատեւ կերպով փորձեր կատարեցի հոս։ Ո՛ եւ է անյաջողութիւն չունեցայ։ Միայն թէ հարկ է կարգ մը զգուշութիւններ ձեռք առնել անոր կիրարկումէն յառաջ, պայմանաւ որ առժամեայ բուժումը ձեռք բերուած ըլլայ։

—Առժամեա՜յ մի, ըսաւ Ժընըվիէվ տխրագին։

—Առժամեան վերջնական ըլլալու համար, ժամանակի կը կարօտի... պէտք է դարմանումը կրկնել, մինչեւ որ կատարելապէս բուժուի հիւանդը... հոս ապաքինարանը թանկագին արժէք մը կ'ունենայ... հիւանդին կզղիացումը կ'ապահովէ դարմանումին խստութիւնը եւ կատարուած փորձին ապահովութիւնը...

Ժընըվիէվ անձկութեամբ ցնցեց գլուխը։

—Շնորհակալ եմ որ ձեր գիտութիւնը իմ տրամադրութեանս տակ կը դնէք։ Թերեւս պէտք ունենանք անոր։ Բայց առայժմ բարոյական ճնշումով ձեռք բերելու է այն արդիւնքը՝ զոր դուք կ'ակնկալէք ֆիզիքական հակազդեցութենէ մը։ Բրիսթիանի վրայ չէ որ պիտի կատարենք փորձերը... Զիջողելու վախը պիտի ունենանք։ Հարկ է որ մեր ուշադրութիւնը դարձնենք այն կնոջ վրայ որ ամենէն ստոյգ ու անհարկու ազդակը եղած է մեր դժբախտութեանց։ Անդուրչ չարժառիթներ ունի այդպէս գործելու։ Պէտք է հասկնալ այդ չարժառիթները, ճշդելու համար թէ կարելի՞ է իրաւախոհութիւն մը ձեռք բերել եւ ի՛նչ պայմաններու մէջ։ Հակառակորդին մը ունինք մեր առջեւ։ Պայքարելէ առաջ, Պ. Վէռնիէ ու ես կը փափաքինք գիտնալ թէ կարելի՞ է բանակցութեան մտնել։ Հաշտութիւնը, նոյն իսկ ի գին ծանր պայմանի մը, թերեւս նախընտրելի է պայքարէն։ Մեր հակառակորդներուն մօտ կ'երթանք. կ'ուզէ՞ք մեզի ընկերանալ։

—Ի՞նչ, Տամմարի՞ կ'երթաք։

—Շթէնկէլ կոմսին մօտ, օրիորդ Էթիէննէթ Տհարիէլը տեսնելու համար։ Պէտք է գիտնալ որ կոմսին հետ բնակող ու անոր անունը առնող կինը ամուսնոյս նախկին սիրուհին է։

Տոքթ. Ժան զարմացման շարժում մը ըրաւ։

—Այո՛, ինծի ինչպէս նաեւ ձեզի տարօրինակ կը թուի որ այդպիսի բախտախնդիր կին մը կարենայ այնքան սպառնալից կերպով միջամտել մեր կեանքին ու վրդովել զայն։ Սակայն աս է իրողութիւնը։ Վերջ մը տալու է այդ ճարտար խաղերուն։ Մայրայեղութիւններէն աւելի այդ կինն է որ կորստեան կ'առաջնորդէ Բրիսթիանը։ Դարձեալ նոյն կինն է որ այդ ծայրայեղութեանց կը մղէ տարաբախտ Բրիսթիանը։ Հետեւաբար՝ Բրիսթիանը դարմանումի ենթարկելու հարկ չկայ, զայն մեռցնելու աշխատող կնոջ կատաղութիւնը իջեցնելէ առաջ։ Հիմա պիտի երթանք հասկնալ թէ ի՛նչպէս կարելի է այդ բանը ձեռք բերել։ Պ. Վէռնիէ ու ես որոշած ենք մեծ զոհողութիւններ ընել, անիկա դրամով, եւ՝ արժանապատուութեամբ։ Այդ աղջիկը բոլորովին անգութ չէ թերեւս։ Տեսնենք։

Տոքթ. Ժան յարգական խոնարհութիւն մը ըրաւ մանկամարդ կնոջ առջեւ եւ ըսաւ.

—Ձեր տրամադրութեան տակ եմ ուզածնուդ պէս գործածեցէք զիս։

ԺԱ

Երբ ծառան ծխարան մտաւ ու արծաթ սկուտեղի մը վրայ դրուած այցեքարտեր ներկայացուց Շթէնկէլ կոմսին, գոհունակութեան ժպիտ մը նկարուեցաւ այս վերջինին դէմքին վրայ։

—Ա՛հ, տիկին Բրիսթիան Վէռնիէ, Պ. Վէռնիէ-Մարէօլ, տոքթ. Ժան Օկաննը, կարդաց կոմսը ուշադրութեամբ։ Այս այցեքարտերը տիկնոջն տարէք եւ ըսէք անոր թէ հիւրերը պիտի ընդունիմ մինչեւ որ ինք գայ։

Կոմս Շթէնկէլ բնաւ չկասկածեցաւ թէ այդ այցելութիւնը խորհրդաւոր շարժառիթ մը ունէր իր մէջ։ Այդ երեքին անունները կը բաւէին բացատրելու այն կանխազգուշութիւնները՝ որոնք իր դրացիներուն կողմէ կ'ըլլային։ Իր չինական առանձնակի մտածումով՝ բնական կը գտնէր որ անոնք տային առաջին այցելութիւնը։ Ուստի Շթէնկէլ աշխուժ քայլերով ներս մտաւ, աչքերը խոշոր բացած, դէմքը ճաճանչագեղ երեւոյթ մը առած ու ձեռքը սեղմելու պատրաստ։ Տամմարիի մէջ բնակելու համար իր զգացած հաճոյքը յայտնեց անվերջ դրուատիքներով։ Վէռնիէ ընդմիջեց Շթէնկէլի խօսքը, իրենց այցելութեան նպատակը բացատրելու համար։

(Շարունակելի)

«գրութիւն դեռ տեսնուած չէր»։ Իբր առաւելութիւններ կը յիշէ «ստուգութիւնը եւ հարազատութիւնը, եւ մանաւանդ ինքնատիպ նկարագրութիւնը» եւ գովելի կը գտնէ, որ «ամէն բան զննած, գիտած եւ ի գիր առած է ազգագիր հաւաքողի մը խղճմտութեամբ, եւ իր կողմէն ո՛չ դիտողութիւն եւ ո՛չ լուսաբանութիւն աւելցուցած է», եւ թէպէտ՝ «պարզ ամփոփարան մըն է իր աշխատասիրութիւնը, սակայն առանց լուրջ եւ շրջանկատ ուշադրութեան չէ որ կատարուած է»։

Ե. Պ. Խաչատուր Լեւոնեանի «Աղթամար եւ իւր կաթողիկոսութիւնը» գործին քննիչը, խղճամիտ զննութեանց բովէն անցուցած է բաւական ստուար սոյն հատորը։ Գործը, քննչին դատողութեամբ նոր է՝ որովհետեւ ինչ որ նախընթացաբար գրուած կամ տպուած է այդ մասին, անկատար եւ կցկտուր է բոլորովին։ Հեղինակը իր հիմը դրած է կեղակարծ հաւաքարանի մը վրայ, եւ այս երբեմն զինքն գթեցնելու ծառայած է. ունի զանցառութիւններ եւ կամաւոր փոփոխութիւններ, եւ կարծիքներ չեն արդարանար, բայց այսու ամենայնիւ այդ «ուսումնասիրութիւնը մեծ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ նախորդներուն վրայ», եւ այս տեղ բաղդատութիւններ կ'ընէ քննիչը նախընթաց հրատարակութեանց հետ։ Հեղինակը «երկարօրէն խօսած է այն կաթողիկոսներուն վրայ, որոնք կարեւոր դէմքեր եղած են, եւ տուած է անոնց վրայ շատ մը նոր եւ բոլորովին անտիպ տեղեկութիւններ... Շրջակայ վանքերը եւ այն կողմերը ծաղկող կարեւոր դէմքերն ալ ուսումնասիրած է», եւ աշխատութեան վերջ դրած ցանկերը բոլորովին հետաքրքրական տեղեկութիւններ են։ «Գրողը ապրած է այն միջավայրին մէջ՝ որուն պատմութիւնը կը գրէ, մօտէն ճանչցած է գիւղերն ու վանքերը զորս կը նկարագրէ, անձամբ քննած է, ինչպէս կ'ըսէ ինք, շատ մը եկեղեցիներու արձանագրութիւններ, գերեզմանաքարեր, խաչաքարեր, ձեռագիրներու յիշատակարաններ, զորս վկայութեան կը կոչէ, հաւաքած է աւանդութիւններ, եւ իր գրուածքին մէջ կը զգացուի այն վստահութիւնը զոր մարդ ունի երբ կը գրէ կամ կը խօսի իր քաջ ճանչցած եւ խնամով ուսումնասիրած իրերուն ու դէպքերուն վրայ... ի՛նչ ալ ըլլան իր թերութիւնները,.. անուրանալի է թէ մեր եկեղեցական պատմութիւնը ճոխացնող նոր տարրեր երեւան կը հանէ, եւ ասիկա մեծ արժանիք մըն է»։

Պատուարժան Քննչաց տեղեկագիրներէն ինչ որ համառօտակի քաղեցինք եւ Յանձնաժողովոյս կողմանէ կատարուած զննութիւններն համոզում գոյացուցին թէ կը պակսի այն գերակշիռ հանգամանքներով օժտեալ երկասիրութիւնն որ ամենէն վեր կը բարձրանայ, եւ գրաւիչ արժանիքով առաջին մրցանակի արժանաւորութիւն կը ցուցունէ։ Այդպիսի առաջնակարգ գործեր դժբաղդաբար լոյս աշխարհ չեն գար ժամանակէ մը ի վեր եւ մեր բանասէրներ ու գրագէտներ, պատահական եւ համեստ արտադրութեանց գիծերէն անդին չեն անցնիր։ Բայց որովհետեւ հրահանգին ԺԲ. յօդուածը կը տրամադրէ որ բացարձակ գնահատելի երկասիրութիւն մը չգտնուած ատեն երկու կամ աւելի մասնաւոր մրցանակներ բաշխուին, Յանձնաժողովս ալ հաւատարիմ այն սովորութեան զոր ի սկզբանէ ունեցած է քաջալերելու մրցանակաւ իւրաքանչիւր քիչ շատ արժանաւոր աշխատասիրողներն, քննուած երկոց մէջէն նախընտրեց երկուքը, որք մէկ մէկ յայտնի առաւելութիւններ ունէին, Սմբատ վարդապետ Սաատէթեանի «Ներսէս Լամբրոնացի»ն, իւր կանոնաւոր եւ ընտիր եւ օգտակար գրութեան ծիրքերուն համար, եւ Պ. Խաչատուր Լեւոնեանի «Աղթամար եւ իւր կաթողիկոսութիւնը» իւր ինքնաշխատ եւ նոր գիւտերով ճոխացած գրութեան հանգամանքին համար։ Յանձնաժողովս տեղեկութիւն ունեցած է այդ երկրորդ երկասիրութեան շուրջը յարուցուած գրոյցներուն վրայ։ Ինչ որ հեղինակին անձնաւորութեան կը պատկանի, այն յանձնաժողովոյս պաշտօնին հետ կապ չունի, եւ ինչ որ աշխատասիրութեան կը պատկանի, մինչեւ ցայսօր պարզ գրոյցի սահմանէն դուրս չելաւ, վասն զի նախատիպ ու տարբեր աշխատութեան մը գոյութիւնը չտեսնուեցաւ եւ ինքնաշխատութեան պայմանները Քննչին տեսութիւններով զօրացան։ Այդ երկուքին՝ թէպէտ տարբեր տեսակէտով, բայց զուգակշիռ արժանաւորութեան հիմամբ, որոշուեցան երեսուն եւ հինգական ոսկւոյ երկրորդական երկու մրցանակները։

Յանձնաժողովս նոյնպէս յոյժ սիրելի եւ գնահատելի նկատած է ազգագրական ճիւղը, եւ գրեթէ երբեք զանց ըրած չէ գոնէ քաջալերական մրցանակով օժտել նոյն ճիւղին, ինչպէս նախընթաց տարիներու մրցանակներու բաշխմանց ցուցակը կը վկայէ։ Պ. Բենսէի «Բուլանըխ կամ Հարք գաւառ»ը թէպէտ մասնակի մի աշխատանք, սակայն ազգագրական ճիւղին պատկանող եւ անոր մէջ լաւ յաջողած, եւ մանաւանդ արդէն տպագրութեամբ հրատարակուած մի գործ, երրորդ մրցանակի արժանի դատուեցաւ եւ քսան ոսկիի մրցանակ մը որոշուեցաւ անոր հեղինակին։

Վերջնոյս տպագրեալ գործ մը ըլլալը շեշտելնիս արձագանգ է այն ընդհանուր փափաքանաց, որուն Յանձնաժողովս ալ համամիտ է ըստ ամենայնի, այն է տպագրուած եւ հասարակութեան ձեռք տրուած տեսնել այն աշխատութիւնները որք որ եւ է կերպով օգտակարութեան եւ արժանաւորութեան գնահատմամբ կը ճոխանան ու մրցանակ կը ստանան։ Բայց դժբաղդաբար Յանձնաժողովս եղած կտակի գործադիրն է, նոր կարգադրութեան մը տէրը չէ։ Հօգելոյս կտակարարն ընդունած էր տպագիրն ու ձեռագիրը հաւասարապէս մրցման, եւ մրցանակին վճարումը տպագրութեան պայմանին ենթարկած չէր։ Հետեւաբար ո՛չ Յանձնաժողովս եւ ոչ Կեդրոնական Վարչութիւնը չեն համարձակած պարտաւորիչ ընել տպագրութիւնն վարձատրեալ երկերու, միայն թէ հրահանգին ԺԲ. յօդուածը թէական տրամադրութիւն մը աւելցուցած է եւ հեղինակները հրաւիրած է մրցանակի գումարը տպագրութեան յատկացնել։

Վերջին երկամեակի միջոցին Յանձնաժողովս Սահակ-Մեսրոպեան մատենադարանին համար հրատարակութիւն մըն ալ կատարեց, այն է «Գիրք Թղթոց»ը։ Բարեյիշատակ Աղա Յովսէփ Իզմիրեանց իւր կենդանութեան երկու հատոր հրատարակել տուած էր. անոր մահուանէ ետքը իր կտակակատարն Վսեմ. Պ. Կարապետ Եզեանց նորա ծախքով երկու հատոր եւս հրատարակել հոգացած էր, որք իրաւամբ սոյն մատենադարանին առաջին չորս հատորները նկատուեցան, եւ Յանձնաժողովոյս ջանիւք հրատարակուած «Գիրք Թղթոց»ը մակագրեցաւ իբր հինգերորդ հատոր Սահակ-Մեսրոպեան մատենադարանին։ Տպագրութիւնը կատարուեցաւ 1901 տարւոյն մէջ, եւ 584 էջէ բաղկացեալ եւ տասնկէտեայ տառով տպուած. ութծալ լաւ հատոր մը կազմեց, եւ բանասիրական եւ եկեղեցական խնդրոց ուսումնասիրութեան օգտակար հրատարակութիւն մը եղաւ։ Յանձնաժողովս փափաքող է շարունակել այդ հրատարակութիւնները ընտրանօք, նախադասելով այսպիսի հրատարակութիւններ որոնք թէպէտ յոյժ օգտակար, բայց սովորական հրատարակիչներու գործունէութեան պայմաններուն չեն նպաստեր։

Յանձնաժողովս սոյն այս տեղեկութիւնները ներկայելով, լրացած կը զգայ իր պարտաւորութիւնը. իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ մեծարգոյ քննչաց որք սիրայօժար եւ անաչառապէս կատարեցին իրենց յանձնուած աշխատութիւնը, եւ կը մաղթէ սրտագին ըղձիւք, որ այն գեղեցիկ նպատակները որք բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի կտակով նկատի առնուած են, եւս քան զեւս արդիւնաւորուին եւ ընդարձակուին, արդիւնաւորուին նորա թողած նպաստին շահաբերութեամբ եւ բարգաւաճմամբ, ընդարձակուին նորա օրինակին հետեւողներուն նպաստով եւ նուէրով, եւ դպրութեանց զարգացումը եւ օգտակար երկասիրութեանց աճումը, եւ դաստիարակութեան գործոյն ծաւալումը, լինին միշտ մեզի սրտագին օրհնութեանց առիթներ, ի յիշատակ իւր անձին եւ համայն բարերարաց, որոց մէջ պայծառ եւ արդիւնաւոր տեղ մը կը գրաւէ մերս հօգելոյս Յովսէփ Իզմիրեանց, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի։

Արտաքին Լուրեր

Պ. ԼՈՒՊԷ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Պ. Լուպէի ուղեւորութիւնը.— Բարիզէն մեկնումը.— Պուլօնեի մէջ. — Տուվրի մէջ.— Ուղերձ մը.— Նախագահին պատասխանը.— Լոնտոնի մէջ։

Բարիզ, 6 յուլիս.— Պ. Լուպէ այս առտու ժամ 7½ին ճամբայ ելաւ հիւսիսային կայարանէն։ Նախագահը կէս ժամ առաջ հանդիսական թափօրով Ելիզէէն մեկնեցաւ եւ գնաց կայարանը որ չքնաղապէս զարդարուած էր։ Կայարանին մէջ նախագահը ընդունուեցաւ նախարարապետին ու բոլոր նախարարներուն եւ ուրիշ անձնաւորութեանց կողմէ։ Պ. Լուպէ որ շատ զուարթ էր, նախագահական վակոնը մտնելէ առաջ բոլոր ներկաներուն ձեռքերը սեղմեց եւ արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէի հետ վակոն մտաւ։ Նախագահին հետեւեցան Տիւպուա զօրավարը, Պ. Քոմպարիէօ եւ զինուորական հետեւորդները։ Կառախումբը երբ ճամբայ ելաւ, Պ. Լուպէ անգամ մըն ալ ողջունեց հոն գտնուողները։

Պուլօնե-սիւր-Մէր.—Ժամ 10ին հոս հասաւ նախագահական կառախումբը։ Տեղական իշխանութիւնները իսկոյն կառախումբ մտան եւ բարի գալուստ մաղթեցին Պ. Լուպէի ու Պ. Տէլքասէի։ Իսկոյն կառախումբը գնաց Նաւակայքը։ Ժողովուրդը խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ «Կեցցէ՛ Լուպէ, կեցցէ՛ Ֆրանսա» պոռալով։ Պ. Լուպէ վակոնին դռնակին առջին կեցած շնորհակալութիւն կը յայտնէր։ Բոլոր տուները, պատուհանները եւ փողոցները զարդարուած էին անգլիական ու ֆրանսական դրօշներով. Նաեւ բազմաթիւ յաղթական կամարներ կառուցուած էին, որոնց շատերուն վրայ կը տեսնուէին ձկնորսութեան գործիքներ։ Նախագահը ընդունուեցաւ տեղական իշխանութեանց կողմէ։ Պուլօնեի բնակիչներուն կողմէ պատգամաւորութիւն մը՝ տեղական տարազով հագուած՝ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Պ. Լուպէի։ Նախագահը, պատասխանելով քաղաքապետին բարի գալուստի ուղերձին, յոյս յայտնեց թէ այսօր իր ձեռնարկած ուղեւորութիւնը, ասկէ առաջ եղածներուն պէս բարեբաստիկ արդիւնքներ պիտի ունենայ աշխարհի խաղաղութեան երաշխաւորութեանը, Ֆրանսայի ու իր մեծ դրացիին միջեւ եղած բարեկամական կապերուն զարգացմանը եւ առեւտրական ու ճարտարագործական յարաբերութեանց աճմանը համար, ուրկէ պէտք է շահագրգռուին Ֆրանսայի մեծութեանը փափաքող Ֆրանսացիները։ Պ. Լուպէ յարեց թէ Պուլօնեէն նաեւ Նանսի եւ Բալէ ցամաք ելլելու մասին տուած որոշման պատճառն է՝ ներդաշնակութեան երաշխաւորութիւն մը տալ այդ երկու մեծ քաղաքներուն։ Յայտարարեց թէ այդպէս վարուելովը կը հաւատայ թէ իր պարտքը կատարած է եւ թէ Ֆրանսացիները պէտք է միշտ միաբան ըլլան, վասն զի Ֆրանսայի համար մեծապէս շահաւոր պիտի ըլլայ։ Առեւտրական սենեակին նախագահը խօսելով գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներովը Պուլօնե մեծ զարգացում ստացած է. Նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Լուպէի՝ Պուլօնեը այցելելուն համար։ Պ. Լուպէ պատասխանելով շնորհակալութիւն յայտնեց եւ յարեց թէ ուրախ է Պուլօնեի զարգացեալ վիճակը տեսնելով։ Պ. Լուպէ նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց նոր նաւակայքին իր անունը տրուած ըլլալուն համար։ Նախագահը յետոյ կատարեց նաւակայքին հիմնարկէքը եւ Պ. Տէլքասէի հետ ստորագրեց այդ արարողութեան ատենագրութիւնը։ Իբրեւ յիշատակ՝ արծաթ շքադրամներ մատուցուեցան հանրապետութեան նախագահին եւ արտաքին գործոց նախարարին։ Պ. Լուպէ ծերակուտական Պ. Հիւկէի տունը գնաց որ շատ մօտն է, եւ հոն սեղան մը տրուեցաւ։ Պ. Լուպէ նաեւ մեկնելէ առաջ Պատուոյ Լէգէոնի ասպետութեան խաչը տուաւ Պուլօնեի քաղաքապետին եւ պահեստի վաշտին հազարապետին. Նաեւ կրթական, ակադեմական ու երկրագործական շքադրամներ զանազան անձերու։

Տուվր.—Էտուարտ թագաւորը որ իր հիւրին ըլլալիք ընդունելութեան բոլոր մանրամասնութիւններովը կը զբաղի, ուզեց որ Պ. Լուպէ անգլիական հողին վրայ ցամաք ելլելէ առաջ, կարենայ տեսնել բրիտանական նաւատորմին ամէնէն գեղեցիկ մարտանաւերէն մէկ քանին։ Երէկուընէ ի վեր Տուվրի նաւահանգիստը կը գտնուին Մանշի նաւաբաժինը, յածանաւակներու նաւաբաժին մը եւ վեց թորփիլանաւեր, ամէնքը քանիերեք մարտանաւ։ Տասներեք խոշոր նաւեր երկու կարգի վրայ կեցած էին։ Ֆրանսական Կիճեն յածանաւակը, ուր կը գտնուէր նախագահ Պ. Լուպէ, ատոնց մէջտեղէն անցաւ խարիսխ նետելէ առաջ։ Կիճեն կը հետեւէին Հարբոն եւ Եսփոքէթ թորփիլահալածները։ Անգլիական թորփիլանաւերը բաւական բացը երթալով դիմաւորեցին ֆրանսական յածանաւակը որ երբ տեսնուեցաւ, անգլ. մարտանաւերը սկսան քանիմէկ թնդանօթներով ողջունել։ Պ. Լուպէ իրական նաւահանդէսի մը ներկայ կ'ըլլար։ Բրիտանական մարտանաւերը դրօշներով զարդարուած էին։ Կիճեն երբ անցաւ, որուն կամրջակին վրայ կեցած էր Պ. Լուպէ, անգլիական նաւազները, բարեւի կեցած, երեք անգամ «հի՛փ, հի՛փ, հուրրա՛» կը գոչէին. զինուորական պատիւներ կ'ընծայուէին եւ նուագածուները «Մարսէյեզ»ը կը հնչեցնէին։ Օդը ամպոտ էր եւ բուռն հով մը կը փչէր։ Կիճեն երբ մարտանաւերուն կազմած կարգէն դուրս ելաւ, երկաթ նետեց եւ բրիտանական հողը ողջունեց քանիմէկ թնդանօթներով։ Տուվրի ամրոցներն ալ փոխադարձաբար պատասխանեցին։ Օդը բացուեցաւ եւ արեւը երեւցաւ՝ լուսաւորելով անքանչելի տեսարան մը. Նախ մարտանաւերը եւ յետոյ քարափը որ ծայրէ ի ծայր չքնաղապէս զարդարուած էր՝ դրօշներ, ծաղկեփունջեր եւայլն կրող կայմերով. Նաեւ բոլոր տուները՝ իրենց զարդարուն պատշգամբներով եւ պատուհաններով։ Կիճեն երբ կեցաւ, Բարիզի բրիտանական դեսպանատան նաւային կցորդ Օթլէյ գնդապետը հոն փութաց ու Պ. Լուպէի ներկայացուց Մանշի բրիտանական նաւաբաժնին հրամանատարը՝ ծովակալ Սըր Արթըր Ուիլսըն որ իր կարգին Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին ներկայացուց՝ նաւահանգիստը գտնուող մարտանաւերուն հրամանատարները։ Յետոյ Պ. Լուպէ ու հետեւորդները Կիճենէն դուրս ելան. այդ միջոցին Տուվրի դղեակէն քանիմէկ թնդանօթ արձակուեցան։ Նախագահը ու իր հետեւորդները ցամաք առաջնորդուեցան նաւամերձ շոգենաւով մը որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին դրօշը կը կրէր։ Շոգենաւը մօտեցաւ «Կալլէսի իշխան» քարափին՝ որուն հիմնարկէքը տասնըհինգ տարի առաջ կատարած է Էտուարտ թագաւորը։ Քարափին վրայ գեղեցիկ պորմ մը կառուցուած էր՝ անգլիական ու ֆրանսական զինանշաններով եւ դրօշներով. Նաեւ E. L եւ R. F սկզբնատառերով։ Այդ պորմին կարասիները Լուի ԺԶ.ի ոճով էին։ Ամպհովանիի մը տակ երկու աթոռներ կան՝ Պ. Լուպէի եւ Քոննոթի դուքսին համար. այդ աթոռներուն ետին կայ մեծ հայելի մը՝ անգլիական ու ֆրանսական դրօշներով զարդարուած. Պատերը ծածկուած են մութ կարմիր «մուարէ» կերպասներով՝ որոնց եզերքները կան ոսկեթել մետաքսէ երիզներ ու ծոպեր։ Առաստաղը գմբէթի ձեւով է ու ծածկուած սպիտակ մետաքսով՝ ոսկեթել ծոպերով։ Պատերուն վրայ կան ջահեր ու հայելիներ։ Էտուարտ թագաւորին եղբայրը՝ Քոննոթի դուքսը ընդունեց Պ. Լուպէն երբ ցամաք ելաւ եւ բարի գալուստ մաղթեց թագաւորին անունով։ Դուքսին հետ կը գտնուէին Լոնտոնի ֆրանսական դեսպան Պ. Քամպոն ու դեսպանատան պաշտօնեաները։ Այդ միջոցին եկաւ Տուվրի քաղաքապետը որուն բարապաններ կ'առաջնորդէին. ատոնց մէկը կը կրէ ոսկիէ գաւազան մը եւ միւս տեսակ մը փող։ Քաղաքապետը՝ ձեռքը ունի երկայն ու սպիտակ գաւազան մը։ Քարափին վրայ կեցած են հարիւր զինուորներ զօրագունդէ մը որ ամբողջ Հարաւային Ափրիկէի պատերազմին մասնակցած են, վասն զի իրենց կուրծքերուն վրայ կը կրեն զանազան շքադրամներ։ Այդ զինուորները կարմիր բաճկոններ հագած են, մէջի մասը անզէն. զինուորական նուագածուներու խումբ մըն ալ կեցած է։ Քարափին վրայ կը գտնուին նաեւ Տուվրի անկլիքան եպիսկոպոսը որ կարմիր հագուստ մը կը կրէ՝ թեզանիքները սեւ եւ տափակ սեւ գլխարկ մը դրած է, միանգամայն Կրէյվըսէնտի ու Ֆէվըրշէմի քաղաքապետները եւ բազմաթիւ տիկիններ։ Քարափէն մինչեւ կայարան ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը հաւաքուած է։ Մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ։ Շատերը իրենց լամբակին վրայ կը կրեն մեխակի եռագոյն փունջեր կամ ժապաւէններ։ Ժամ 1 50ին Քոննոթի դուքսը որ մարէշալի համազգեստ կը կրէ՝ այսինքն կարմիր բաճկոն, սպիտակ ու կարմիր փետուրներով զինուորական գլխարկ, սեւ բանթալոն կարմիր երիզով եւ կուրծքէն կախած Պատուոյ Լէգէոնի մեծ ժապաւէնը, դեսպան Պ. Քամպոնի հետ պորմը տանող սանդուխին վարէն կ'ընդունի Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը որ սեւ հագուստ հագած է Պատուոյ Լէգէոնի մեծ ժապաւէնով։ Պ. Տէլքասէ ու Պ. Քամպոն կը կրեն Վիքթորիա պատուանշանին մեծ ժապաւէնը որ կապոյտ է։ Նուագածուները «Մարսէյեզ»ը կը հնչեցնեն եւ զօրագունդին դրօշը կը խոնարհի։ Նախագահը ու Քոննոթի դուքսը իրենց հետեւորդները փոխադարձաբար իրարու ներկայացնելէ ետքը, Տուվրի քաղաքապետութեան խորհուրդը ուղերձ մը մատոյց Պ. Լուպէի։ Այդ ուղերձը անգլերէն գրուած էր մագաղաթի վրայ՝ անգլիական ու ֆրանսական զինանշաններով զարդարուած։ Ահաւասիկ այդ ուղերձին թարգմանութիւնը.

«Մենք, քաղաքապետ խորհրդական եւ քաղաքացի Տուվրի նախկին Հինգ Նաւահանգիստին ու Պորտի, սիրալիր կերպով բարի գալուստ կը մաղթենք Ձեր Վսեմութեան երբ մեր երկիրը կը ժամանէ՝ Վեհ. Էտուարտ Է. թագաւորին այցելութիւն տալու առթիւ։ Մեր երկու ազգերու պետերուն այդ այցելութեան փոխանակութիւնը բարեբաստիկ ներշնչում մը եղած է. աւելի զարգացնելու եւ զօրացնելու հանգամանքը ունի այն բարեկամութիւնը, որ հաստատապէս համոզուած ենք, միշտ գոյութիւն պիտի ունենայ այդ երկու ազգերուն միջեւ եւ նոյն կերպով առաջ պիտի բերէ աճումը առեւտրական զարգացման երկու մեծ ազգերուն, անոնց գաղթավայրերուն եւլն։ Կը համարձակինք յուսալ թէ Ձեր Վսեմութիւնը իրեն հետ «Գեղանին Ֆրանսա» պիտի տանի իր Անգլիա կատարած ուղեւորութենէն հաճելի յիշատակներ եւ թէ Ինք ու Իր հայրենակիցները պիտի տեսնեն թէ Բրիտանական Ազգը ո՛ր աստիճան զգածուած է մեր սիրելի վեհապետին եղած ջերմագին ու շքեղ ընդունելութենէն, երբ վերջերս Բարիզ այցելեց։ Կը խնդրենք Ձեր Վսեմութենէն որ հաճի ընդունիլ մեր ամենամեծ յարգանքին հաւաստիքը զոր կը տածենք թէ՛ Իր անձին եւ թէ այն բարձր դիրքին նկատմամբ զոր այնքան արժանաւոր կերպով կը գրաւէ։ Տուեալ մեր քաղաքապետութեան կնքովը մեր խորհրդակցութեան սենեակին մէջ Տովր, 6 յուլիս 1903։»

Պ. Լուպէ սապէս պատասխանեց.

«Պ. քաղաքապետ, շնորհակալ եմ ձեր մեծարանքներուն համար։ Մեծին Բրիտանիոյ հողը ցամաք ելլելու ատեն կ'ուզեմ ըսել ձեզի թէ ո՛րքան գոհունակութեամբ եկայ, Ֆրանսայի անունով, պատասխանել ու Վեհ. Էտուարտ թագաւորին շնորհալի հրաւէրին, եւ բարեկամութեան հրապարակային հաւաստիք մը բերելու դրացի մեծ ազգին։ Մեծն Բրիտանիա ու Ֆրանսա ո՛չ միայն շահու պատճառներ ունին իրարու մօտենալու եւ զիրար հասկնալու, այլ երկուքն ալ իրենց բարգաւաճումը հիմնած են վարչական համանման հաստատութեանց վրայ. Նաեւ համանման սէր մը ունին խաղաղութեան պահպանման։ Անոնց համաձայնութիւնը որ իրենց իսկ օգտակար է, չի կրնար միանգամայն օգտակար չըլլալ քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեանը եւ մարդկութեան բարեկեցութեանը։»

Տուվրի ֆրանսական հիւպատոսը անգլիերէնի թարգմանեց նախագահին այս բանախօսութիւնը։ Յետոյ Պ. Լուպէ առաջնորդուեցաւ կայարանը։ Քաղաքապետը որ իր աւանդական հագուստը կը կրէր՝ կարճ բանթալոն, մետաքսէ գուլպայ, սեւ բաճկոն, մուշտակէ վերարկու մը եւ մանեակ մը, հետեւեցաւ նախագահին։ Քարափէն մինչեւ կայարան զինուորներ բարեւի կեցած են երկու կարգի վրայ։ Կայարանը ու դետինը չքնաղապէս զարդարուած են կարմիր ու սպիտակ կերպասներով, դրօշներով ու զինանշաններով։ Ժամ 11ին հասաւ ամերիկեան նաւաբաժինը եւ ողջունեց անգլիական հողը ու Կիճեն յածանաւակը։ Փողոցներուն մէջ կայմեր դրուած են՝ դրօշներով ծաղիկներով զարդարուած։ Տուներու պատշգամները եւ պատուհանները դրօշներով պճնուած են եւ ամէն կողմ «բարի գալուստ»ի վերտառութիւններ կան։

Լոնտոն.—Ամբողջ քաղաքը տօնի մէջ է։ Գլխաւոր փողոցները դրօշներով լեցուած են զորս կը ծածանէ արեւմտեան սաստիկ հով մը. արեւը շատ պայծառ է, որով տեսարանը աւելի շքեղ հանգամանք մը կը ստանայ։ Գլխաւոր կայարաններուն մէջ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կը սպասեն։

ՊԱՊԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւանդութիւնը.— Բժիշկները.— Մտային կարողութիւնը.— Դարմանումը.— Վերջին օծումը.— Հանրային աղօթքներ.— Զանազան լուրեր։

Հռոմ, 6 յուլիս.— Ոչ ոք կը տարակուսի Պապին հիւանդութեան վախճանին վրայ։ Տոքթ. Լաբբոնի ու Մածծոնի տեղեկութիւն տուին Բէչչի ընտանիքին։ Լէոն ԺԳ. ինչպէս կ'ըսեն, կը մարի իւղը հատած կանթեղի մը պէս. բայց զարմանք կը պատճառէ մտային կարողութիւնը այդ մարմնոյն որ թելով մը միայն կապուած է կեանքին։ Լէոն ԺԳ. թիկնաթոռի մը վրայ ընկողմանած ընդունեց բժիշկները. իր անձնական քարտուղարը՝ մոնսէնեօր Անճէլին բերել տուաւ եւ բոլոր վերջին կարգադրութիւնները ըրաւ անոր հետ. ամէնէն փոքր մանրամասնութեանց մէջ մտաւ. քանի մը նամակներ գրել տուաւ. Նաեւ կարգ մը հրահանգներ տուաւ իր մահուընէն վերջը գործադրելի։ Պապը նաեւ ուրիշ քարտուղարներու հետ ալ աշխատեցաւ երկու ժամու չափ՝ կարգադրելով ժառանգական դրամական խնդիրներ։ Կ'ըսուի թէ Լէոն ԺԳ. իր եղբօրորդիներուն նկատմամբ կտակին տրամադրութիւնները կը փոխէ. վասն զի ատոնք գոհ չէին եւ հիմա աւելի շահաւոր կ'ելլեն։ Լէոն ԺԳ. յետոյ խօսեցաւ արտաքին գործոց նախարար Ռամբոլլա կարտինալին հետ՝ քաղաքական խնդիրներու վրայ։ Տեսակ մը քաղաքական կտակ էր, ուր Պապը իր կարծիքը կը յայտնէ Վատիկանի յարաբերութեանց վրայ՝ իւրաքանչիւր տէրութեան եւ մանաւանդ Իտալիոյ հետ։ Այդ միջոցին խօսուեցաւ նաեւ պապական ընտրութիւնը կատարելու պաշտօն ունեցող կարտինալներու ժողովին վրայ։ Պապը արդէն պատրաստած է հարկ եղած գրութիւնները որոնք իր մահէն ետքը երեւան պիտի ելլեն։ Այդ հիւանդութեան եւ բազմազբաղ գործերուն մէջ ժամանակ ունեցած է լատիներէն ոտանաւոր մըն ալ գրելու։

—Պապը, վերջին օծումէն առաջ, տեղի տալով բժիշկներու թախանձանքին, դեղ առաւ։ Տոքթ. Լափփոնի ու Մածծոնի յայտարարեցին թէ թոքին մէջ արեան համախռնումը եթէ տարածուի, մահը անմիջական է. իսկ հակառակ պարագային տակաւին յոյս կայ քանի մը օր ապրելու։ Երէկ առտուան խորհրդակցութեան ատեն Պապը ըսաւ տոքթ. Մածծոնիի.—«Առաջին անգամն է որ զիս վստահ չէք գտներ։» Բժիշկը սիրտ կուտայ հիւանդին։ Գրգռիչ դեղեր եւ յաճախ արգանակ, գինի ու քոնեաք կուտան Պապին. պառկելու դիրքը միշտ կը փոխեն։ Կարտինալներէն եւ ոչ մէկը կրնայ Պապին սենեակը մտնել։ Հրաման տրուեցաւ որ Վատիկանի օտար եղած անձեր պալատէն ներս չընդունուին։ Հասած հեռագիրներուն մէջ կան Գերմանիոյ կայսեր ու Սպանիոյ թագաւորին հեռագիրները։ Եկեղեցականներէն շատերը կ'ըսեն թէ Պապը պէտք չէր պարտէզի մէջ պտոյտ կատարել, վասն զի ծառերուն տակ շատ խոնաւութիւն կայ։ Կ'ըսուի թէ այդ տեսակ պտոյտի մը պահուն հիւանդացած է։

—Երէկ, կէսօրէն ետքը մոնսէնեօր Պիֆֆէթի ու Անճէլի դժնդակ պաշտօն մը կատարեցին, ծանուցանելով Պապին թէ վիճակը ծանր է։ Լէոն ԺԳ. իսկոյն վերջին օծում ուզեց։ Իրիկուան կողմ ակինը տարին հանդիսաւորապէս Պապին մօտ որ հաղորդուեցաւ։ Յետոյ տասնըվեց կարտինալներ ձեռքերնին մոմերով մտան Պապին սենեակը։ Լէոն ԺԳ. ուրախ դէմք. հանդիսապետը կարդաց աղօթքը։ Յետոյ կատարուեցաւ վերջին օծումը ընդհանուր յուզման մէջ։ Պապը յստակ, խիստ տկար ձայնով մը կարդաց «մեղայ»ն։ Կարտինալները Պապին առջեւէն անցան, անոր աջը համբուրելով։ Կարտինալ մը ըսաւ թէ իրենց աղօթքները պիտի բժշկեն զինքը. բայց Պապը պատասխանեց թէ յաւիտենականութեան մէջ կ'երթայ։

—Վատիկանէն հրաման տրուեցաւ Հռոմի եւ աշխարհի բոլոր կաթոլիկ եկեղեցիներուն աղօթել Պապին համար։

—Ս. Միւռոնը Ս. Պետրոսի եկեղեցին մէջ ցուցադրուեցաւ։

—Իտալիոյ թագաւորը որ Ռաքքոնիճի կը գտնուի, եւ նախարարապետը ու նախարարները ամէն վայրկեան տեղեկութիւն կը ստանան։

—Կան վայրկեաններ, ուր Լէոն ԺԳ. կը կազդուրուի յոյս ներշնչելով, բայց իսկոյն տկարութիւնը վրայ կը հասնի աւելի զօրաւոր կերպով։ Տոքթ. Մածծոնի կ'ըսէ թէ Պապը եթէ ամէն ժամ սնունդ առնէ, կրնայ դեռ քիչ մը ապրիլ, բայց երեք ժամ չկրնար եթէ սնունդ չառնէ, ամէն բան լմնցած է։

—Օրէլիա կարտինալը, որ կարտինալներու երէց անդամն է, Վատիկան փոխադրեց իր բնակութիւնը։ Երկարօրէն խորհրդակցեցաւ քարտուղարներուն հետ. իր բոլոր թուղթերը Վատիկան պիտի փոխադրէ։ Երբ պապական ընտրութեան կարտինալական ժողովը գումարուի, Օրէլիա կարտինալին պիտի օգնէ մոնսէնեօր Բասիլիի, որ Պապին մահէն մինչեւ նորին ընտրութիւնը պապական սենեակին ծիրանաւոր գահերէցի տիտղոս ունի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Անկախութեան տարեդարձը.— Սպիտակ տան մէջ.— Ֆրանսական դեսպանին բանախօսութիւնը.— Ծովային նախարարին ճառը.— Պ. Հէյի հրաժարականը։

Ուաշինկթըն, 6 յունիս.— Մ. Նահանգաց անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ երկրին մէջ, սովորական աղմկալից խանդավառութեամբ։ Նիւ-Եորք Հէրըլտ յիսուն միլիոն կը հաշուէ հրախաղութեանց համար կատարուած ծախքերը։ Սպիտակ Տան մէջ բանախօսութիւններ արտասանուեցան ֆրանսական դեսպան Պ. Ժիւսըրանի ու ծովային նախարար Պ. Մուտի կողմէ։ Պ. Ժիւսըրան հակիրճ կերպով առաջ բերելէ յետոյ 1776 յունիս 4ի նախընթաց դէպքերը եւ Ֆրանսայի մասնակցութիւնը Մ. Նահանգաց անկախութեան գործին, յարեց. «Այսօր, մեծ ազգերը մեծ պարտաւորութիւններ ունին, Մ. Նահանգաց հանրապետութիւնը, ինչպէս նաեւ ֆրանսական հանրապետութիւնը իրենց ինկած պարտականութիւնը պիտի կատարեն, ո՛չ իրենց անձնական շահուն, այլ մարդկութեան, յառաջդիմութեան ու քաղաքակրթութեան ամենամեծ շահուն համար։ Երկուքն ալ իրենց աչքերը սեւեռած են միեւնոյն նպատակին վրայ, միեւնոյն իտէալին ձգտելով իրենց նախահայրերուն պէս. այն է իրենց դրօշակներով միշտ դէպի լոյսը յառաջանալ։»

Ծովային նախարար Պ. Մուտ ֆրանսական դեսպանին դառնալով, հետեւեալ բանախօսութիւնը ըրաւ. «Մեր բարգաւաճման ու մեծութեան այս օրերուն մէջ, չենք մոռնար թէ Ֆրանսա բարեկամիս եղաւ մեր տկարութեան օրերուն, երբ, Մ. Նահանգաց անկախութեան համար, ծայրայեղ միջոցներով պայքար կը մղէինք հզօր երկրի մը դէմ։ Առանց այդ բարեկամութեան, գործին ելքը դէթ տարակուսելի, եթէ ոչ յուսահատական պիտի ըլլար։ Ֆրանսա, իբր մեր դաշնակիցը, դրամ, բանակ եւ մանաւանդ նաւատորմ տուաւ մեզի։»

Նիւ-Եորք, 5 յուլիս.—Արտաքին գործոց նախարար Պ. Հէյի հրաժարականին մասին շրջած զրոյցները անհիմն են։ Ռուզվէլթ նախագահը ինչպէս նաեւ երկիրը ճշմարիտ աղէտ մը կը նկատեն Պ. Հէյի հրաժարումը։ Այս զրոյցը ծնունդ առած ըլլալ կը թուի սա իրողութենէն թէ ի բացակայութեան Պ. Հէյի, արտաքին գործոց նախարարութեան զեկոյցը հրատարակուած էր։ Այս պահուս Ուաշինկթընի մէջ ընթացիկ գործերով միայն կը զբաղին եւ նախագահին ու արտաքին գործոց նախարարին միջեւ բացարձակ վստահութիւն կը տիրէ։ Պ. Հէյի հրաժարման վրայ խնդիր չկայ հիմա, քանի որ ինքը կը վարէ ռուսեւչինական բանակցութիւնները։

ԱԼԺԵՐԻԱ

Զինուորական գործողութիւնները վերջացած.— Կացութիւնը Ֆիկուիկի մէջ.— Ռմբակոծման հետեւանքը։

Ալժէ, 5 յուլիս.—Պէչարի զօրախումբը Պէնի-Ունիֆ դարձեր է յուլիս 3ին։ Օրանի հարաւային կողմը կատարուած զինուորական գործողութիւնները վերջացած են բոլորովին. քիչ զոհողութեամբ գնահատելի արդիւնք ձեռք բերուած է։ Անձի կորուստ ըլլալով՝ երկու բնիկ զօրքեր սպաննուած են, իսկ ծախքերը, որոնք պատերազմական սովորական նըմանցոյցէն սահմանուած են, փոքր բան մըն են։ Ռմբակոծումը, որ արդիւնք կը համարուէր սկզբան, արագ անձնատուութիւն մը առաջ բերաւ. անզգին տուգանք մը վճարուեցաւ, բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ այդ ընդարձակ երկրին մէջ եւ Ֆիկուիկի սահմանագլխին ոստիկանութիւնը վերակազմուեցաւ։ Հաղորդակցութիւնները եւ առեւտրական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան Ֆիկուիկի եւ Պէնի-Ունիֆի միջեւ։

ԻՏԱԼԻԱ

Վեզուվի նոր բորբոքումը.— Ահռելի արկած մը։

Հռոմ, 6 յուլիս.—Վեզուվի հրաբուխը բուռն ժայթքում մը ունեցաւ ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը։ Հրաբուխը քարեր արձակեց կէս խորանարդ մեթր ծաւալով, խառնարանէն 4-500 մեթր հեռաւորութեամբ։ Դիտարանին տնօրէնը կը կարծէ որ լաւա պիտի արձակէ հրաբուխը, խառնարանին խորութեան պատճառաւ։ Տեղական իշխանութիւնները արգիլեցին հրաբուխին վերելքը, որոշեալ բարձրութենէ մը անդին։

—Աստուածածնայ տարեկան մէկ տօնին առթիւ, Բաթիանայի մէջ առաւակարգ ոգեւորութիւն կը տիրէր, որ ահռելի արկածի մը պատճառաւ խանգարուեցաւ։ Թնդանօթի ռումբ մը որ ի նշան ուրախութեան պիտի արձակուէր օդին մէջ, որոշեալ ատենէն քիչ առաջ պայթեցաւ, բազմաթիւ զոհեր պատճառելով ամբոխին մէջ։ Աննկարագրելի իրարանցում տիրեց ժողովրդեան մէջ։ Ոմանք խոյս կուտային, ուրիշներ անկենդան կը փռուէին։ Վիրաւորեալները, թուով տասներկուքի չափ, բազմաթիւ վէրքեր ստացած են։ Կրօնական հանդէսը ընդհատուեցաւ իսկոյն։

ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Հաստեաներէ թունաւորուած.— Երեք տղոց կեանքը վտանգի մէջ.— Թունաւորման պատճառը։

Լիոն, 4 յուլիս.—Մանշա բնակող գործաւորներու ընտանիք մը, որ հինգ անձերէ կը բաղկանար, հաստեայէ թունաւորման զոհ գացած է։ Ամուսինը կօշկակար ու կինը հացավաճառ էր։ Երեք անչափահաս տղաք ունէին։ Ուրբաթ իրիկուն, իր աշխատութիւնը աւարտելէն յետոյ, տիկին Գէշար տուն կը դառնար, հաստեայ տանելով իր հետ։ Ամբողջ ընտանիքը ճաշակեց այդ հաստեաներէն եւ համեղ գտաւ զանոնք։ Բայց քառորդ մը յետոյ, հինգն ալ սաստիկ խիթերէ բռնուեցան ու սկսան փախչիլ։ Պ. Պէչար, մատամոյ, դրացուհիի մը միջոցաւ երկու բժիշկ բերել տուաւ, որոնք զօրաւոր դեղեր տուին։ Երկու ամուսինները վտանգէ զերծ են, բայց երեք փոքրիկները ծանր վիճակի մէջ գտնուելով՝ հիւանդանոց փոխադրուած են։ Յոյս չկայ զանոնք ազատելու։ Բժիշկները յայտարարեր են թէ կերուած հաստաոնները չանագուած պղինձէ անօթներու մէջ եփուած են։

Ներքին Լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—Խարբերդի նահանգին կուսակալ անուանուեցաւ ներքին գործոց նախարարութեան նախորդ խորհրդական Ֆուատ պէյ։

—Հօրան գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Էտիրնէի ու Սէլանիկի քաղաքային նախկին քննիչ Ահմէտ Արիֆի պէյ։

—Ֆէրիդունեան աստիճան տրուեցաւ Եըլտըզի հիւանդանոցին բժշկապետ միրլիվա Րաշիտ փաշայի։

—Երրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութեան քարտուղարներէն եւ դեսպանատան թղթատարներէն Պ. Բրէբոնի։

ՍԱԿԱՐԱՆԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐ.—Իգտամ այս խորագրին տակ հետեւեալը կը գրէ.—

«Ներկայ վեհ. Սուլթանին ձեռք առնուած միջոցներով Ռումէլիի նահանգաց մէջ անդորրութիւնը ու խաղաղութիւնը հաստատուեցաւ. աւազակներն ալ ամէն կողմ իրենց դէմ գործուած ճնշումէն չկրնալով ազատիլ, ամէն տեղ ընկճուեցան։ Կայս. բոլոր հպատակները տեսնելով որ այդ կարգի չարագործները բոլորովին վերցուած են մէջտեղէն, բարեմաղթութիւններ ըրին վեհ. Սուլթանին համար։ Իրաց ճշմարիտ կացութիւնը այդ ըլլալով հանդերձ կարգ մը անձեր որոնք օդէն դրամ շահիլ կ՚ուզեն եւ իրենց բան գործ ըրած են զրոյցներ յերիւրելով գիներու բարձրացման ու անկման պատճառ ըլլալ եւ գիներու տարբերութենէն օգտուիլ, կարգ մը սուտ լուրեր հրապարակ հանեցին՝ իբրեւ թէ սահմանագլուխին վրայ զինուորներ համախմբուած ըլլան. այդ կերպով պատճառ եղան Քոնսոլիտէի գիներուն անկման եւ Սակարանի գործերէն անտեղեակ շատ մը անձեր խաբուելով իրենց ունեցած արժեթուղթերը ձեռքէ հանեցին։ Արդէն մեր երկրին մէջ ցաւալի սովորութիւն մը կայ որ հետզհետէ կը տարածուի։ Ամէն ոք կը փութայ իր բաղդը փորձել Սակարանին մէջ։ Անոնք որ իմացած են թէ օդին մէջ դրամ շահիլը դիւրին է եւ դիպուածին բերմամբ քանի մը ոսկի գրպանած են, իսկոյն Սակարանի գործակատար մը գտնելով իրենց ունեցած դրամը կը վատնեն եւ իրենց դրամագլուխը կասուի վրայ կը բռնեն, որով օդէ զատ ոչինչ կ՚անցնի ձեռքերնին։ Ասոնք բնաւ տեղեկութիւն չունին Սակարանի, վաճառականութեան ու սեղանաւորութեան գործերէ։ Այդ անձերը բոլորովին անտեղեակ են այդ տեսակ գործերէ որոնց համար մեծ հմտութիւն եւ երկարատեւ փորձառութիւն պէտք է։ Այդ խակ «պորսաճի»ները որոնց ասպարէզը բոլորովին տարբեր է, բնաւ տեղեակ չեն կարգ մը խարդախութիւններու, ինչպէս է «Պլէֆ»ը որ Սակարանի մէջ գործ բռնողները սխալ ճամբու կ՚առաջնորդէ, եւ այն եղանակը, որով անհիմն զրոյցներ հրապարակ հանելով գիներու բարձրացում առաջ կը բերուի։ Առջի օրը Սակարանին մէջ գիներու անկումը առաջ եկաւ այդ կարգի խակ անձերու անմիտ ընթացքէն որոնք ծախել սկսան։ Այդ զրոյցները հանողները կարգ մը անխիղճ մարդեր են որոնք իրենց շահը հանրութեան վնասին մէջ կը փնտռեն, վասն զի ամէն կերպով եպերելի գործ մըն է պարզամիտ անձերու կործանման պատճառ ըլլալը, թէեւ ոսկի կոչուած մետաղի կտորէն զատ ուրիշ բանի կարեւորութիւն չտուող այդ անսիրտ ու անգութ մարդերէն ուրիշ զգացում մը կարելի չէ սպասել։ Անոնց համար բնաւ կարեւորութիւն մը չունի թէ խարդախութեան մը հետեւանքով ընտանիք մը կործանած եւ պատիւ մը ոտնակոխ եղած է։ Կայս. կառավարութիւնը, սակայն, որ ամէնուն եւ մանաւանդ իրենց իրաւունքները ու շահերը գնահատելու եւ պաշտպանելու անկարող եղողներուն մեծ պաշտպանն է, չի կրնար թոյլատրել որ այդ տեսակ ցաւալի արարքներ պատահին։ Օսմ. կառավարութիւնը, երեկուան իր պաշտօնական հերքումովը, իրաց ճշմարիտ կացութիւնը երեւան հանեց, որով թող չտուաւ որ իրենց ունեցածին յարգը չգիտցողները անգամ մը եւս կողոպտուին։ Ժողովուրդն ալ պէտք է խրատուի. քանի որ ճակտի քրտինքով եւ պատուաւոր եղանակով դրամ շահելու օրինաւոր դրութիւն մը կայ, այլ եւս զգուշանալու է Սակարանի գործերէն որոնց Ա. Բ. Գ.ը չեն գիտեր։ Ամէն մարդ աշխատելու է գտնուած ասպարէզին մէջ իր հացը ճարելու եւ Սակարանի մէջ օդէն դրամ շահելու պարագան պէտք է թողուլ սեղանաւորներուն որոնք այդ գործերով միայն կը զբաղին։

—«Սակարանի գոմիսէրին հարկ եղած հրահանգը ու պատուէրը տրուեցաւ, որպէս զի ասկէ վերջը նոյն կարգի անհիմն ու անտեղի զրոյցներ Սակարանին գիներուն փոփոխութեանը պատճառ չըլլան։»

—Կայս. կառավարութիւնը որոշեց պատժել Սակարանին մէջ սուտ լուրեր տարածողները։

—Միւս թուրք լրագիրներն ալ համանման հրատարակութիւն մը ըրած են այդ առթիւ։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳԱՑ ընդհանուր քննիչ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի հրաման տրուեցաւ որ այդ նահանգներուն մէջ քննական պտոյտ մը կատարէ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Աւստրիոյ, Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի ու Յունաստանի դեսպանատանց առաջին թարգմանները եւ պուլկարական գործակատարը երէկ, Բ. Դուռը երթալով, տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Անատոլըի երկաթուղիին ընդհանուր տնօրէնին օգնական Պ. Հիւկինէն, երէկ, տեսակցեցաւ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարին հետ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան առեւտրական ճիւղին օգնական անուանուեցաւ նոյն ճիւղին առաջին քարտուղար Ալի պէյ, որուն յաջորդեց օգնականը՝ Իրֆան Սամըզ պէյ։

ՄԵԿՆՈՒՄ.—Կայս. Թիկնապահ Շաքիր փաշա եւ հազարապետ Վասըֆ ու Ֆարուք պէյերը, կ՚ըսէ Սէրվէթ, Էտիրնէ ուղեւորեցան։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Ֆէրտինանտ իշխանը, իր տղոց եւ զինուորական հետեւորդներուն հետ, մասնաւոր կառախումբով Վըլատայ գնաց՝ որսորդութեան համար։

—Պուլկար կառավարութիւնը որոշեց Լոնտոնի մէջ պուլկարական գործակատարութիւն մը հաստատել։

—Բեզգրատուրկի լրագիրները կը պահանջեն փոխել Պուլկարիոյ նախարարութիւնը, որպէս զի կարելի ըլլայ պահպանել բարեկարգութիւնը եւ խաղաղութիւնը։

—Երկուշաբթի օրը Թուրնօ-Սէվէրինէն 7-800 ռումանացի զբօսաշրջիկներ Վիտին ժամաներ են։ Տեղական իշխանութիւնը ու ժողովուրդը խիստ ջերմագին ընդունելութիւն մը ըրեր են անոնց։

ՄԻՏԻԼԼԻԻ պանքային ընդհանուր ժողովը, ուրբաթ օրը, Միտիլլիի մէջ գումարուելով, վաւերացուցեր է 1902ի տարեշրջանին հաշիւները։ Թէեւ պանքային գործառնութիւնները ընդհանուր կերպով զարգացած են, սակայն որոշուեր է 1902ի տարեշրջանին համար շահաբաժին չբաշխել։ Ատոր պատճառ կը համարուին Պիրէոսի ու Աթէնքի ճիւղերուն կրած վնասները նոյն հրապարակներուն վրայ տիրող տագնապին հետեւանքով. նաեւ Կաւրճի Ընկերութեան շոգենաւերուն կրած վնասները, նաւորդչէքներու անկումին եւ քարանթինաներուն հետեւանքով։

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ Խախամպաշիի գայմագամը, երէկ, Կայս. Պալատ գնաց եւ առաջին սենեկապետ Հաճի Ալի փաշայի միջոցաւ արժանացաւ կայս. մեծարանաց։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանը հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Էրտէք գաւառակին Գուբու Տաղը գիւղախումբին մետրապոլիտին ու տեղւոյն յոյն հասարակութեան միջեւ եղած անհամաձայնութիւնը կարգադրուեր է։ Քահանայութենէ արգիլուած քահանաները եւ բանադրուած հինգ աշխարհականները, աղերսագիր մը մատուցանելով պատրիարքական ներկայացուցիչին, զղջում յայտներ ու եկեղեցին ներումը խնդրեր են։ Յոյն հասարակութիւնն ալ իր ընթացքին համար նոյն իմաստով զղջման գիր մը յանձներ է այդ ներկայացուցիչին։ Այդ առթիւ տեղւոյն եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ եղած են վեհ. Սուլթանին համար։ Սինոդը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց տալ խնդրուած ներումը եւ արտօնել փակուած եկեղեցիներուն վերաբացումը։

—Յունաց Ս. Պատրիարքը, երէկ, Կայս. Պալատ երթալով, այդ առթիւ երախտագիտութիւն մատոյց եւ արժանացաւ կայս. մեծարանաց։

—Ն. Սրբազնութիւնը, երէկ, նոյն նպատակով այցելութիւն տուաւ Մեծ-Եպարքոսին եւ դատական ու ներքին գործոց նախարարներուն։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ Իմարէթ գաւառակին եմլակի պաշտօնեայ Իլյաս էֆ. կ՚ըսէ Սապահ վեց հարիւր հազար ղրուշ իւրացուցած ըլլալով, քննութեան ենթարկուեր է։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ չորեքշաբթի օրը, երեք օր ըլլալով, Վերին Եգիպտոսի մէջ ժանտախտէ դէպք ու մահ չէ պատահած։

ԵՂԵՌՆԱԴԱՏ ատեանը երէկ կրկին անգամ դատեց իտալացի Ֆրանսուա Բաբրիօն ու հելլենացի Եանի Միլլարին որոնք երկու տարի առաջ Ֆէրիգիւղի կողմը, Թաթավլա Ճատտէսի, իրենց վարձքով բնակած տունը այրած էին, ապահովագինը գրաւելու համար։ Անոնց համար տրուած վճիռը բեկած էր վճռաբեկ ատեանը։ Եղեռնադատ ատեանը վերահաստատելով իր նախորդ վճիռը, մշտնջենական տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց զանոնք։

Օտօլը կը զովացնէ բերանը։ 505.—

ՏՈՔԹ. ԺԱՔ ՄԷՆԶԱՒ

ԲԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

ԵՒ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ամէն օր հիւանդ կ՚ընդունի իր բնակարանին մէջ, Բերա, Բիւյիւք Բարրիաթան փողոց, թիւ 18, Թաղապետական Զ. շրջանակի պաշտօնարանին մօտ։ Աղքատները ձրիապէս կը դարմանուին չորեքշաբթի օրերը։ Ամլութիւնը կը դարմանէ մասնաւոր եւ նոր եղանակով մը՝ զոր ի գործ կը դնեն Բարիզի նշանաւոր բժիշկները։ Այս նոր մէթոտով դարմանումը, որ միշտ յաջողութեամբ պսակուած է, առաջին անգամէն իսկ գոհացուցիչ արդիւնք մը կ՚արտադրէ։ 1—30

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, Իզմիրեանց Գրական մրցանակաբաշխութեան հանդէսէն ետքը, Խառն ժողովը գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին։ Ներկայ էին Կրօն. ժողովէն Տ. Գրիգորիս եւ Տ. Վահրամ Արքեպիսկոպոսները, եւ Սանտալճեան ու Սեթեան աւագ քահանաները։ Քաղաք. ժողովէն՝ Նորատունկեան, Եուսուֆեան, Խըրըրեան, Ասատեան եւ Տէմիրճիպաշեան էֆ.ները։ Ժողովը կարգ մը յարաբերական խնդիրներով զբաղեցաւ։—Խառն ժողովոյ նախորդ նիստի որոշման համաձայն, Կրօն. ժողովին յանձնուած էր նկատողութեան առնել Պիլէճիկի Առաջնորդ Տ. Մովսէս եպիսկ.ի հրաժարականի խնդիրը, լսելով զինքը։ Կրօն. ժողովոյ ատենապետ Տ. Գրիգորիս Սրբազան յատենի Խառն ժողովոյ տեղեկութիւններ տուաւ։ Ժողովը իր վերջնական որոշումը տալէ առաջ, հարկ դատեց որ Վիճակին Գաւառ. Վարչութիւնը ունենայ նախ իր օրինաւոր կազմակերպութիւնը, եւ ըստ որում արդէն ընտրութիւն մը տեղի ունեցած՝ եւ սակայն դիտողութիւններ եղած էին անոր օրինաւորութեան նկատմամբ, յանձնեց դիւանին՝ քննել ընտրութեան վերաբերեալ թուղթերը եւ յայտագրել։ — Ազգային զանազան հաստատութեանց սեփական կալուածներուն նկատմամբ Խառն ժողովոյ նախորդ որոշման համաձայն շրջաբերական հրահանգ մը ծրագրուած էր, որ ներկայացուելով ժողովին կարդացուեցաւ։ Ժողովը այս շրջաբերականին յղումէն առաջ հարկ դատեց տեսնել ազգ. կալուածոց ցուցակը. ուստի յանձնարարուեցաւ դիւանին՝ պատրաստել զայն եւ ներկայացնել յառաջիկայ նստին։

—Երէկ, Ս. Թարգմանչաց տօնին առթիւ, մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն եւ թաղային վարժարաններուն մէջ հանդէսներ կատարուեցան, ըստ վաղեմի սովորութեան։

—Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը իր երեկուան նիստին մէջ որոշեր է որ, նոյն Հաստատութեան մէջ գրագրի պաշտօն վարող Գարեգին էֆ. Մէրկէրեան իբրեւ Տնօրէն սկսի պաշտօնավարել եւ Իսրայէլ էֆ. Հայկազն, Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանին դաստիարակը, որ երբեմն ալ Տնօրէն եղած է Որբանոցին, ստանձնէ հիւանդանոցին գրագրութիւնը։

—Տնտեսական Խորհրդոյ վերջին նըստին մէջ հետեւեալ որոշումները տրուեցան։ 1. Ազգ. հաստատութեանց պատկանեալ դրամներու, արժէքաւոր նիւթերու եւ արժեթուղթերու ապահովապէս պահպանման մասին Տնտես. Խորհրդոյ կողմէ առաջադրեալ ծրագիրը պատրաստուած ըլլալով Խորհրդոյ անդամակիցներէն միոյն կողմէ, կարդացուեցաւ, եւ անոր նկատմամբ ինչ ինչ խորհրդակցութիւններ կատարուելով վերջնական նկատառութիւնը վերապահուեցաւ յաջորդ նստին։ 2. Բերայի Թաղ. Խորհուրդը Թաղին ազգ. տրոց հաւաքչութեան պաշտօնին համար ընտրելի ներկայացուցած էր Թաղին բնակիչներէն Միսաք էֆ. Գէորգեանը։ Խորհուրդը ընդունեց եղած առաջարկութիւնը, եւ ըստ այնմ յիշեալը հաւաքիչ կարգեց Բերայի Թաղին համար, կցորդելով անոր պաշտօնին նաեւ Ֆէրիգիւղի, Նշան-Թաշըի, Գասըմ Փաշայի եւ Խասգիւղի տրոց հաւաքչութեան պաշտօնը։ 3. Ելեւմտից դիւանի տեսուչ Զօպանեան էֆ., Խորհրդոյ յանձնարարութեան համաձայն. պատրաստած էր ցուցակը՝ բացի Թաղ. Խորհուրդներէ ազգ. այն զանազան հաստատութեանց, որոնք ցարդ Պատրիարքարանի չեն մատուցած իրենց մատակարարութեան հաշիւները։ Խորհուրդը որոշեց յայտագրել կարեւորը Ս. Պատրիարք Հօր ի հաշուետուութիւն հրաւիրելու համար այդպիսի հաստատութեանց վարիչ մարմինները։ 4. Խորհուրդը նկատելով որ իր օրակարգին մէջ գտնուած խնդիրներն արդէն շատ են եւ կը կարօտին տնօրինութեան, որոշեց որ Թաղային հաշուոց քննութեան համար Խորհրդոյ անդամք երկերկու եւ փոփոխակի կարգաւ Խորհրդոյ սովորական նիստէն զատ ուրբաթ օրերը գումարուին ի Պատրիարքարան եւ զբաղին այդ հաշուոց քննութեամբ։ Խորհուրդը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը հաշուական խնդիրներով։

—Յառաջիկայ յուլիս 1ին պիտի սկսին Դպրեվանքի ուսանողներու քննութիւնները եւ պիտի տեւեն եօթը օր։ Տարւոյս ընթացքին մէջ՝ սովորական վեցամսեայ քննութիւնը տեղի չունենալով Ա. դասարանի համար՝ որուն վերջնական կազմակերպութիւնը յապաղեցաւ ինչ ինչ պատճառներով, այս անգամ ընդհանուր քննութենէ պիտի անցնին նոյն դասարանի ուսանողները։ Իսկ սարկաւագները (Դ. դասարան) լեզուներու եւ փիլիսոփայութեան գրաւոր քննութիւններէն զատ՝ պիտի պատրաստեն մատենագրական ուսումնասիրութիւն մը եւ գրաբար քերթուած մը։

—Բագուէն կը հաղորդեն թէ՝ «40,000 ռուբլի հաւաքուած էր ասկէ առաջ, Ս. Էջմիածնի Վեհարանի շինութեան համար եւ այդ գումարը յանձնուած էր բարեգործ Միքայէլ Արամեանցի։ Այժմ, Ս. Էջմիածնի Սինոդը դիմած է կառավարութեան, որպէս զի վեհարանի անունով հաւաքուած գումարը, որ կը մնայ Միքայէլ Արամեանցի մօտ, փութով ուղարկուի Սինոդին։»

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ արտասահման գտնուող բարեսէր ազգային մը ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր, որդւոյն եւ ազգականաց, Հաստատութեանս Ս. Փրկչի մատրան մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ Պատարագ մատուցուելու համար բարեհաճած է 10,822 ղրուշ նուիրել Հիւանդանոցիս։ Նոյնպէս Բարիզաբնակ ազգայիններէն Տիգրան Խան Պէլէկեան ըստ իր բարի սովորութեան, այս տարի եւս բարեհաճած է նուիրել Հիւանդանոցիս 300 ֆր.։

Զայսոսիկ ծանուցանելով, Հոգաբարձութիւնս կը փութայ ներկայիւ իր խորին շնորհակալիքն յայտնել նոյն Ազնիւ նուիրատուաց, որոնք ինչպէս ամէն առթիւ նոյնպէս եւ այս անգամ ինքնաբերաբար օժանդակած են բազմախուռն Ցարկիս, ի մխիթարութիւն համայն պատսպարելոց։

(Հոգաբարձութիւն)

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի վաղուան թիւը հետեւեալ ճոխ բովանդակութիւնն ունի.—

Ճշմարիտ յարգանքը (Թարգմանչաց տօնին առթիւ) ՀԱՐՄԱԿ։ — Քառեբոլ երաժշտութիւն մը (Ֆրանսացի բանաստեղծ Ռընէ Կիլի կողմէ յատկապէս Մասիսի համար գրուած) Թարգմ. ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ.— Գիտուս եկամճեր. Մեծ պարգեւը. ՔՐԻԶԱՆԹԷՄ։— Աղջկան մը ուղերձ (Նորավէպ) ՄԱՐԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։—Ուրուագիծներ—Վայրկենական. Հ. Գաբրիէլ Վրդ. Մէնէվիշեան. ԳԱՄԻՐ։— Երուսաղեմ նոր լուսարարապետը. Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ.— Գաւառացի կինը (Պատասխան Զիֆթլ-Սարաֆի «Հարցում»ին) ՇԱՀԱՐԻԿ։— Իզմիրեանց գրական մրցանակի հանդէսը։— Պաշտօնում (Բանաստեղծութիւն) Վ.— Խմբագրական նօթեր։

Այսօրուան Հեռագիրներ

(ԱԺԱՆՍ ՏԸ ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆՈՊԼ)

ԼԵՈՆ ԺԳ. ՊԱՊԸ

ՀՌՈՄ, 9 յուլիս.—Առտուան ժամ 9½ին հրատարակուած բժշկական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ Պապը հանգարտ անցուցեր է գիշերը եւ թէ անոր վիճակին ընդհանուր պայմանները միշտ քիչ մը լաւագոյն են։

—Ժամ 5½ին Պապը անկողինէն ելաւ։ Ջերմութիւնն է 36.2-36.6։ Բազկերակը քիչ մը տկար է։ Ջերքերուն կայունութիւնը նուազելու վրայ է։ Երիկամունքներու գործունէութիւնը կը բարւոքի։

—Իրիկուան ժամ 3ին հրատարակուած բժշկական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ Պապին վիճակին ընդհանուր պայմանները նորէն սկարացած ըլլալով, այսօր, ժամ 4ին, բժշկական խորհրդակցութիւն մը կատարուեր է, որուն մասնակցեր է նաեւ Ռոսսոնի բրոֆէսէօրը։ Լանջաթաղանթին մէջ հեղուկը նորէն գոյացաւ արագ կերպով։ Սրտին բաբախումը խիստ շատ տըկար է։ Բազկերակը դիւրաւ ճնշական է։ Շնչառութիւնը հարեւանցի է եւ նուազ յաճախ։ Միզումը շատ տկար է։ Վիճակը ծանր կը նկատուի։

—Կէսօրէն վերջը Պապին վիճակը ծանրացաւ։ Փորձարութիւն մը առաջ գալով, նոր խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ եւ հաստատուեցաւ որ հաւանօրէն պէտք պիտի ըլլայ նորէն լանջաթաղանթը ծակելով հեղուկը դուրս հանել։

—Իրիկուան ժամ 10ին Մածծոնի բրոֆէսէօրը Վատիկան կանչուեցաւ։

—Իտալիա կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը Հռոմի նշանաւոր մէկ բժիշկին հետ որ քննադատեր է Տոքդ. Լափփոնիի ու Տոքդ. Մածծոնիի պատասխանատուութիւնը, եւ յայտարարեր է թէ Պապին հիւանդութիւնն է քրոնցնող ջրալից թոքատապ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լանստաուն, այս իրիկուն, ճաշ մը տուաւ Պ. Լուպէի ու Պ. Տէլքասէի։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ Անգլիոյ քաղաքային եւ զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ դեսպանական մարմինը։

—Յետոյ Պ. Լուպէ գնաց Բըքինկէմի պալատը, ուր պարահանդէս մը տրուեցաւ։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ Բարթմութի առջեւ կեցած ամերիկեան նաւաբաժինին սպաները որոնց ամէնքն ալ Էտուարտ Թագաւորին ներկայացուեցան։

—Պ. Լուպէ, այս առտու, ճամբայ ելաւ։ Մինչեւ կայարան անոր ուղեկցեցան Էտուարտ Թագաւորը, Կալլէսի իշխանը, Քաննոթի դուքսը, Լորտ Լանստաուն, Պ. Պալֆուր եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։ Թագաւորը ողջերթ մաղթեց Պ. Լուպէի ու Պ. Տէլքասէի որոնց ձեռքերը սեղմեց սիրալիր կերպով։ Յետոյ կառախումբը ճամբայ ելաւ։ Կայարանին շուրջը հաւաքուած ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը «Կեցցէ՛ Թագաւորը. կեցցէ՛ Լուպէ. կեցցէ՛ Ֆրանսա» կ՚աղաղակէր։

ՔԱԼԷ.—Նախագահ Լուպէ, Տուվրէն մեկնելու պահուն, հեռագիր մը ուղղեց Էտուարտ Թագաւորին, խորին երախտագիտութիւն յայտնելով իրեն եղած սիրալիր ընդունելութեանց համար՝ իբրեւ ներկայացուցիչ Ֆրանսայի եւ բարեկամ Անգլիոյ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Էտուարտ Թագաւորը, պատասխանելով Պ. Լուպէի հեռագրին, յայտարարեց թէ անոր հեռագիրէն շատ զգացուած է եւ թէ իր ամենամեծ փափաքն է որ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի մերձեցումը տեւական ըլլայ։

ԱԹԷՆՔ.—Պ. Ռալլիի յանձնուեցաւ նոր դահլիճին կազմութիւնը որ Պ. Տէլեանիսի կուսակիցներէն պիտի բաղկանայ։

ՀՌՈՄ.—Քաբիթալէ կ՚ըսէ թէ Ֆրանսայի ու Իտալիոյ կառավարութիւնները, կարծիքի փոխանակութեան մը հետեւանքով, համաձայնեցան որ երբ Պապը մեռնի, Իտալիոյ Թագաւորին Բարիզի այցելութիւնը յետաձգուի։ Հաւանօրէն սեպտեմբերին տեղի պիտի ունենայ։

ՊԷԼԿՐԱՏ.—Պետական Խորհուրդին անդամներէն Պ. Պ. Բասիչ ու Վուիչ, իրենց խնդրանքով հանգստեան կոչուեցան։

(ԱԺԱՆՍ ՆԱՍԻՕՆԱԼ)

ՀՌՈՄ, 9 յուլիս.—Առտուան Պապին վիճակը թեթեւ բարւոքում մը ունեցաւ, բայց իրիկուան յանկարծակի ծանրացաւ։

—Լոլիէնի կարտինալը այս իրիկուն մեռաւ։

—Մոչէնիի կարտինալը հոգեվարք է։

—Վատիկանի մօտ աւստրիական դեսպանը ծանրապէս հիւանդ է։

—Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորին Բարիզ ուղեւորելու մասին դեռ որոշում մը տրուած չէ, բայց յետաձգումը հաւանական կը նկատուի։

ՎԻԷՆՆԱ.—Զրոյց կայ թէ երբ Ռամբոլլա կարտինալը Լեոն ԺԳ.ի յաջորդէ, Աւստրիա պիտի գործադրէ «Վէթօ»ի իր իրաւունքը։

ԱԹԷՆՔ.—Պ. Ռալլի վերջնականապէս ընդունեց նոր նախարարութիւնը կազմելու պաշտօնը։ Տէլեանիսի կուսակցութենէն դահլիճ մը պիտի կազմէ։

ԲԱՐԻԶ.—Պ. Լուպէ այս առտու ժամ 8½ին Լոնտոնէն ճամբայ ելաւ։ Էտուարտ Թագաւորը եւ Կալլէսի իշխանը միեւնոյն հանդիսական արարողութեամբ մինչեւ Վիքթորիա կայարանը ուղեկցեցան Պ. Լուպէի։ Հանրապետութեան Նախագահը ժամ 10ին Տուվրէն նաւ նստաւ եւ կէսօրին Քալէ ժամանեց, ուր կատարեց թատրոնի մը հիմնարկէքը։ Սիրալիր հեռագիրներ փոխանակուեցան Էտուարտ Թագաւորին եւ Պ. Լուպէի միջեւ։ Պ. Լուպէ իրիկուան ժամ 7ին Բարիզ ժամանեց։ Ամբողջ մամուլին ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ այդ ուղեւորութիւնը բարեբաստիկ արդիւնքներ պիտի ունենայ երկու երկիրներուն համար։

—Ցունիսի հասոյթները քսան միլիոն ֆր.ի աւելցութիւն մը ցոյց կու տան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 26 Յունիս			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Սերի Դ.	Օ. Ո.	24	32 ½
Ամէնէն բարձր գին	»	24	37
Ամէնէն վար գին	»	24	19
Ռումէլիի Երկաթուղի գոց.	Ֆր.	126	—
Ամէնէն բարձր գին	»	126	75
Ամէնէն վար գին	»	124	37
ԲԱՑՈՒՄ 27 Յունիս			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Սերի Դ.	Ք. Գ.	24	32
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	126	—
Շիրքէթի Խայրիէ		20	—
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քրէտի Ժէնէրալ Օսմ.		—	—
Յոս. Օսմ. Նամմ է Վալէօր		0	13
Յամ. Ապահ. Ընկ.		4	52
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6	15
» ժուիսանս		1	75
» պարտաթուղթ		482	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ		501	—
Թրանսվալ		117	—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն		266	50
Լավրիոն		84	—
Անատոլըի Երկաթուղի բաժնեթուղթ		11	75
« պարտաթուղթ	«	520	—
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ			
Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	111	20
» » » չէք	»	109	38
Բարիզ » »	Ֆր.	23	67
» » » չէք	»	23	63 ¾
Պէրլին անտոկոս չէք	մարք	20	57
Վիէննա չէք	Ֆիոր.	21	06
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ			
20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	24
Անգլիական ոսկի	»	109	38
Ճոյ Խմէրիտոլ	»	20	—
Քիմիկա	»	51	08
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	01
Մէճիտիէ	»	—	—
Ռուսի Ֆէսթադրամ	Ո. Ո.	8	60

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 9 Յուլիս			
Անգլիական 2 ½ Քոնսոլիտ		90	75
Օսմանեան Թանզ. սէրի Ա.		60	50
» » » Գ. ասոց.		31	30
» » » Գ. անց.		31	63
Օսմանեան Պանքա		13	61
Օսմանեան 1890			—
Եգիպտական [illegible]		41	—
» [illegible]		42	—
Պուլկարական 1888		94	—
Էժիպտէն [illegible]		104	75
Ռօմինիա		102	—
Թրանսվալ		4	50
Ցրոյ երկաթուղի		11	50
Փոխանակագիր		25	32 ½
ԲԱՐԻԶ, 9 Յուլիս			
Ֆրանս. Թանզ 3 %		97	67
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ. ասոց.	Ղր.	32	35
անց.	»	32	30
» » » Բ.	»	61	95
» » » Գ.	»	34	52
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	591	—
Օսմանիէ	»	—	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	128	50
Օսմ. ժայռասար	»	482	—
Օսմ. Ռէժի	»	388	—
Քրէտի Ֆոն. [illegible]	»	—	—
Քարափ Լիմանէ	»	517	—
Իտալական Ռանթ	»	104	17
Սուէզի ջրանցքի արտօնք	»	89	27
Թրանսվալ	»	116	—
Կէր Լոնտոնի վրայ	»	25	125
Յունաստան	»	—	—
ՊՐՒՔՍԷԼ, 9 Յուլիս			
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.		31	90
Ռումէլի երկաթուղի		125	50
ՎԻԷՆՆԱ, 9 Յուլիս			
Փոխան. Լոնտոնի վրայ	Ֆր.	239	4
Ռումէլի երկաթուղի	»	119	25
Օսմ. Ռէժի	«	352	50
ՊԷՐԼԻՆ, 9 Յուլիս			
Ռուպլը	Ֆր.	—	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	120	—
Անատ. երկթ. պարտաթուղթ	»	108	90
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	250

Էն Առաջ Սա Կարդացէք

ՀՈՎԱՆՈՑԱՎԱՃԱՌ

ՄԻՀՐԴԱՏ ՀԱՅԿԱԶՆ

Քանի մը հարիւր կամ հազար ղրուշ ծախսելով կը գնէք կամ շինել կու տաք զգեստ, շապիկ, փէս եւ գլխարկ՝ վայելելու եւ վայլեցնելու համար։ Աղէկ։ Բայց ի՞նչ օգուտ. եթէ անձրեւի մը բռնուիք ու եթէ հովանոց չունենաք — կամ անձրեւ չանցնող հովանոց մը — ասոնք ամբողջ կը թրջուին եւ նորութեան շնորհքը չի մնար վրանին։ Ուստի, խնամով շինուած, ձեւաւոր եւ բնաւ անձրեւ չթափանցող ՀՈՎԱՆՈՑ մը գնեցէք Ղալաթիոյ հռչակաւոր հովանոցավաճառ Միհրդատ Հայկազնէն։ Գոհ կը մնաք։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ-ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

ԽԱՆԻ ԳԱՐՆԶՐԱՏԱՆ ՎՐԱՑԻ ՅԱՐԿԸ

(Մէյլա Զըղուչեանց դէմը)

Նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն, ըստ տարիքի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։ Ինչպէս նաեւ կատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ՚ընդունին։

ՏՈԿՈՒՆ ՖԷՍԵՐ

Կը յանձնարարենք Շըլինք գործարանի ֆէսերը, որոնք մինչեւ վեց ամիս ո՛չ անձրեւէ եւ ոչ քրտինքէ իրենց գոյնը չեն փոխեր։ Կաղապար ձրի եւ գիները չափաւոր։ Զաքոն վրայ եւ պատրաստ։ Պահճէ Գափու, փուռի կից, թիւ 6։

4—12

ՈՒՆԻՕՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Ապահովագրական Ընկերութիւն

Հաստատեալ ի Բարիզ 1828—1829

Վանտօմի հրապարակ, թիւ 9 սեփական շէնքին մէջ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ		
Մինչեւ 1900ի վերջը հատուցեալ վնասներ	252	Միլիոն ֆրանք
1900ին գանձուած ապահովագին	21	» »
Դրամագլուխ և պահեստ	107	» »
Ընթացիկ ապահովագրութիւններ 1900ին	19	Միլիառ »
ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ		
Մինչեւ 1900ի վերջը հատուցեալ վնասներ	120	Միլիոն ֆրանք
Ընթացիկ ապահովագրութիւններ 1900ին	260	»
Դրամագլուխ և պահեստ	153	» »
1900ին գանձուած ապահովագին	17	» »

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց զեղչեալ գիներով։ Ապահովաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերազանց քան ուրիշ ո՛ և է ընկերութեան պայմանները։ Շահաբաժիններու ամէն տարի անմիջական վճարում, որով «Ունիօնի ապահովագրեալը ԶԵՐԾ են այն վնասներէն և յուսախաբութիւններէն, որոց կ՚ենթարկուին միշտ այն անձինք, որ Շահաբաժիններու բարդման (accumulation des bénéfices) ՑՈՒՑԻ և ՎՆԱՍԱԿԱՐ դրութեամբ գործող ընկերութեանց կ՚ապահովագրուին։

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասատ Քաթըրճը Օղլու

Մասնաճիւղ՝ Ղալաթիա Ինսայէթ խան, գործակալ Միհրան էֆ. Դաւիթեան։

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

Առաջնակարգ Ընկերութիւն **Հունկարական** Ընդհանուր Ապահովագրութեանց

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ. ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Ի ՊՈՒՏԱՓԷՇԹ

ԿԵՆԱՑ ԲԱԺԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ — ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 114 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ — ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 461,035,390 ՖՐԱՆՔ

Սոյն Ընկերութեան պայմանները՝ Թուրքիոյ մէջ գործող միւս Ընկերութեանց պայմաններէն, ԱՄԵՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՆԵՐՆ ԵՆ։

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ խիստ օգտակար պայմաններով ու անմրցելի գիներով.— ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ի դէպ մահու եւ կենաց՝ շահաբաժնի մասնակցութեամբ եւ եռամսեայ տոկոսի սակերով, ինչպէս նաեւ աղջկանց դրամօժիտի ու մանկանց դրամագլխի կազմութեան, եւ ցմահ գանձելի տարեթոշակներու։

ԿԱՐԺԷ ՈՒՐԵՄՆ ԱՅԼՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵԼԷ ԱՌԱՋ՝ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԱՉՔԷ ԱՆՑԸՆԵԼ։ Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար, դիմել Ընկերութեան Ընդհանուր Գործակալութեան։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ Է
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՈՒ ՋԵՌՆՀԱՍ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ընդհ. Գործակալ բովանդակ Թուրքիոյ
ՈՐԴԻՔ Ն. ՊԱՌՆԱԳԱՆԻ
Պոլիս Պառնաքան խան

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Զուտ փոխադարձ, հիմնեալ 1845ին

1902 Յունուար 1ին երաշխաւորեալ գոյքը՝ Ֆր. 1,506,000,000.

1901ին ապահովագրեալներուն եղած փոխատուութիւնները՝ Ֆր. 34,000,000.

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 600,000էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որոնք կը կազմեն Ընկերութիւնը, և որոնց կը պատկանին բոլոր շահերը։ 1901ին ապահովագրելոց վճարուած շահաբաժիններու գումարը՝ Ֆր. 17,500,000։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔի միջազգային բոլիսը մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ կը յանձնուած բոլիսներէն աւելի ընդարձակ և չափաւոր պայմանագրութիւնն է, յանձնուած օրէն սկսեալ անվիճելի է, ամէն դիրքով, ճամբորդութեան, մահուան տեսակներուն և պատճառին, անձնասպանութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի ատեն։ Միջազգային բոլիսը կ'երաշխաւորէ փոխատուութիւններ 3 տարի ապահովագրին վճարելէ յետոյ, առանց յետագայ ապահովագրին հաշուի առնելու. այս փոխատուութեանց գումարները դատ դատ նշանակուած են բոլիսին մէջ. 30 օր պայմանաժամ իւրաքանչիւր վճարման համար առանց տոկոսի, վճարումները դադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերջանին շարունակելու ատենէնլաշնորհումը. յետամնաց ապահովագիրները 5 առ 100 տոկոսով համեմատ վճարելով, մէկ տարիէն ետքը յետոյ բժշկական քննութիւն չկայ։ Ապահովագրութեան երկարաձգումը, բոլիսին մէջ նշանակուած ժամանակամիջոցի մը համար, այնպէս որ այդ ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ապահովագրեալ գումարը կը հատուցուի ամբողջութեամբ, առանց հաշուի առնելու անվճար մնացած ապահովագիրները։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 4 առ 100 տոկոսաբեր պայմանն ալ ունի, որ ուրիշներէն մէջ ցարդ գտնուած պայմաններէն ամէնէն աւելի նպաստաւոր է։ Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել։

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Քննիչ Պատուիրակ
Ա. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ

Պոլիս, Հաւէճու խան
Վայվոտա փողոց, Վիքթորիա խան
Ղալաթիա

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
Ամէն ամիս երկու անգամ կը բանին Լիվրբուլի եւ Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Իվէրնիա	18900	Սիլվանիա	5598
Սաքսոնիա	18900	Քարփաթիա	4841
Լուքանիա	12950	Վէրիա	3229
Քամբանիա	12950	Փավիա	2945
Ուլթոնիա	8845	Թէրիա	2936
Ումպրիա	8128	Սիբիրիա	2935
Էթրուրիա	8120	Սամարիա	2552
Սէրվիա	7392	Ալէփփօ	2181
Աուրանիա	7269	Շէրպուրկ	161

Շաբաթական չոգենաւը, նաւապետ Ճ. Ն.-ըն, ընդհանուր վաճառքով Լիվըրբուլէն հոս հասաւ։

Դիմել առ ՃՕԼԻ և ՍԻԿԸՐ
Joly et Seagor
Մէյտանճըքի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 255

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

VIN DE BUGEAUD

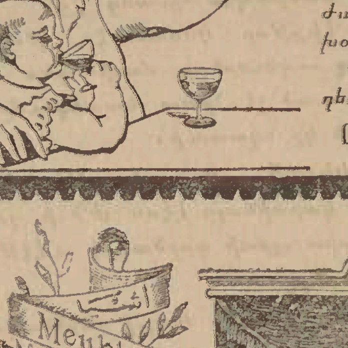

TONI-NUTRITIF au QUINQUINA et au CACAO

ՊԻՒԺՕՅԻ ԳԻՆԻ
ԿՈՐՈՎԻՉ, ՍՆՆԴԱՐԱՐ, ՇԻՆՈՒԱԾ ՔԻՆՔԻՆԱՅՈՎ ԵՒ ՔԱՔԱՈՅՈՎ

Կորովիչ դեղերու լաւագոյնը։ Կը վերանորոգէ արիւնը, ուժերը, կը զիւրացնէ մարսողութիւնը, կը գրգռէ ախորժակը, կը կազդուրէ ստամոքսային գործարանները, մէկ խօսքով կը յարմարի բոլոր տկար ու յոգնած մարդոց։

ՊԻՒԺՕՅԻ ԳԻՆԻՆ կը գտնուի բոլոր առաջնակարգ դեղարաններու մէջ։

ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԱՆՈՑ. — P. LEBEAULT & Cie
5, Rue Bourg-l'Abbé, PARIS

Meubles
Etoffes
Literie
Tapisserie
Glaces
Articles de Luxe
etc.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐՈՒ
ԺՈՐԺ ԲՍԱԼԹԻԻ
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆԱՀԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
Բերա, Գալաթասարայ փողոց, քաղաքապետութեան շէնքին դիմաց

ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Ննջասենեակներու, սրահներու, ճաշասրահներու յատուկ կարասիներ։ Ամերիկեան կարասիներ։ Իտալիոյ միացեալ գործարաններու կարասիներու մթերանոց (գործարանի գնով վաճառում)։ Ամբողջական կահաւորում տուներու, պալատներու, գրասենեակներու, ևայլն։

744 — ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ — 7—52

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ ՀԱՏՈՒԱԾ ԴԵՊՔ?

THE SINGER MANUFACTURING Co.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են եւ բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատւոյ վկայական եւ շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա
(1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց Թիւ 343 եւ 343 կրկին
(2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։

Կալաթա
(1. Սինկէր խան Թիւնէլի եաեւ
(2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։

Պոլիս
(1. Սուլթան Համամ Թիւ 2
(2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13։

Սկիւտար Զարշը պօյը, Թիւ 120։

Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ ուի տունը։

ՍԱՆԴԱԼ ՄԻՏԻ
ՄԻԱԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻԶՕՐԻ ՀՈՍԱԿԱՒՈՐ ՍԱՆԴԱԼՈՎ
SANTAL MIDY

ՍԱՆԴՕԼ ՄԻՏԻ

Անմիջապէս կը ջնջէ ցաւերն, ջերմը, նեղութիւնները, 48 ժամուան մէջ կը բուժէ հոսումները. յոյժ ազդեցիկ է միզանցքի հիւանդութեանց մէջ, միզանցքաբորբոքման, արիւնամիզութեան, առանց միջացաւ պատճառելու զոր առաջ կը բերեն անզուտ և ուրիշ դեղերու հետ խառն սանդալները։
Ամեն քաբսիւլ ՄԻՏԻ անունը կը կրէ։
Ամեն դեղարաններ
A.

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Վեհափառ Սուլթանին
Կայսերական Իրատեով
Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892
Թուականը
(20 Սէֆէր 1310)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Հրդեհի արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Քարա-քէօյ Ղալաթիա

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը Եէնի Ճամի 2 րդ գի փողոց Օսմ. Նամակատան դէմը։

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զասօխ
Մարթուճճըլար, Զարջըլը խան, Թիւ 21

Ընկերութիւնը գործակալներ կը փնտռէ Թուրքիոյ այն ամէն քաղաքներու համար, ուր ներկայացուցիչ չունի։ 194

ERNEST GLAVANY
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԷՌՆԷՍԹ ԿԼԱՎԱՆԻ
ՂԱԼԱԹԻԱ, ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻ ԿԱՐԳԸ, ՑԱԿՈՐԵԱՆ ԽԱՆ

Սոյն դրամատունը կը վաճառէ ամէն տեսակ 'արժեթուղթեր' իրենց գինին համեմատութեամբ՝ ամսական 20 դրշ.էն մինչեւ 100 դրշ. որոշեալ գումարի մը վճարմամբ։ Դրամատունը առաջ քաշուած վիճակահանութեանց թիւերը նոյնիսկ և շահուած պարգեւները ղրկելու համար՝ ամէն կերպ դիւրութիւն ցոյց կուտայ։

Գնողները երբ առաջին վճարումը ընեն, իրենց ժուրնալ մը կը տրուի մեր կողմէ ստորագրուած և դրոշմուած։ Ասկէ զատ արժեթուղթին թիւը ցոյց տուող ուրիշ ծանուցագիր մըն ալ կը տրուի, և գնողը նոյն ատենէն իսկ ամէն վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք ունենալով, շահելու ամբողջ յոյս կ'ունենայ։

Աւելորդ է յայտնել թէ ամէնէն աղքատն անգամ այս դիւրութեամբ կրնայ արժեթուղթի տէր ըլլալ, և յայտնի է որ ամսական 20 դրշ.ի վճարումը մեծ զոհողութիւն մը չըլլալով և ամէն մարդու դիւրամատչելի ըլլալով, ամէն հաւանականութիւն ունի օր մը շահելու, և եթէ երբեք չշահի ալ, իր վճարումներուն շնորհիւ, յառաջիկային արժեթուղթի տէր պիտի ըլլայ, որ իրեն համար շահաբեր մըն է։

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Ռօզարիօ	186
Ալէբթ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սաբֆօ	1113
Անձէլօ	1841	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Սիրիօ	1735
Արիոսթօ	2271	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սբէրօ	1200
Պօրոտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրացիօ	3600	Մօնթէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հումպէր	895	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօրիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էկօ	2464	Իտահօ	5540	Օհիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օնթարիօ	4036	Թօրրիտօ	487
Գալիբսօ	1347	[illegible]	1841	Քլէօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Փալէրմօ	1637	Վասրօ	1914
Գաթօ	1094	Ֆինլանտ	1828	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Վօլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1831	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէպանդօ	2272	Ռինալտօ	1663	Զէտօ	1850
Գլիօ	2697	Գալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Ռոլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գոլորատօ	4235	Կիզանօ	1248	Լօրէնցօ	3101	Ռոմէօ	1788		

Փօնկօ չոգենաւը, նաւապետ Սմիթ, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն հոս հասաւ է։
Դիմել առ գործակալս Ճ. ՀԻԼՃ ԷՆՐԻՔՕՑ
Թ. 22. 24 Քիւրէքճի Մէյտէն խան Ղալաթիա 377

COMP RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Յուլիս
Գշ. 24/7 Սեվաստաբոլ ժամը 10ին առտու։ Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Քիոս, Թարապլուս-Շամ, Պէյրութ, Եաֆա, Բոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա ժամը 4ին իրիկուն։
Ե. 26/9 Օտեսա ժամը 10ին առտու։
Շբ. 28/11 Մէսինա, Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին առտուն։ Օտեսա ժամը 2ին իրիկուն։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Յուլիս 14ին Մենկրէյի Մարսիլիայէն։
» 20ին Պիքինի Սեւ ծովէն։
» 11ին Ֆլանտր, Անվերսէն։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Յուլիս 15ին Մենկրէյի, Սամսոն, Տրապիզոն, Բաթում և Նովօ ռոսիսք։
» 21ին Պիքինի, [illegible] Մարսիլիա։
» 12ին Ֆլանտր, Կալաց, Բրայիլ։
Ամեն երկուշաբթի Բորտօյի համար. Առաջին կարգ 245 ֆրանք. Բ. կարգ 175 ֆրանք. Տեղեկութիւններու համար դիմել [illegible]
516 Բ. ԲԸԳՈՒՆ

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի եւ Արեւելից միջեւ բանող ցանկ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիքթորիան	10500	[illegible]	3500
Առմէնեան	10500	Իսթրիան	3500
Քէստրիան	10500	[illegible]	3000
Լանքասթրիան	9000	[illegible]	3500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արաբիան	3500
Կոլոմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ճորճիան	8000	Անատոլիան	2500
Պոստոնիան	8000	Ալգերիան	2500
Ֆլորիտիան	8000	Լէմպիան	2000
Սալէրնիան	3700	Մինչօ	900
Վալոնիան	3700	Օպորթօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Գասպիան	3500		

— Ապրանքատէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքները մաքսատունէն առնել, Ղալաթիոյ ամբարատունը հանելու համար իրենց հրահանգը տալու չոգենաւուն ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ
ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՕՆՏԷՆ
Ղալաթիա, քարափին վրայ
300 [illegible] թիւ 11

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (87)

ՖՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԳՈԲԷ

ԿՏՐՈՒԱԾ ՁԵՌՔԸ

ԺՕՐԺԻԻ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ը

—Այո՛, կը սիրեմ, ըսաւ Ռոպէր, շտկուելով։

—Ու անիկա ալ ձեզ կը սիրէ։ Այդ մասին ո՛չ ես կը տարակուսիմ եւ ոչ ալ դուք։ Լ՚ն ուրեմն, պատուոյ խօսք կուտամ որ ձենէ կախում ունի անոր հետ ամուսնանալու գործը։

—Ի՞նչ կը նշանակէ այդ նողկալի կատակը, հարցուց Ռոպէր, բարկութենէն կարմրած։

—Կատակ չեմ ըներ, այլ կ'երդնում. եթէ ուզէք մտիկ ընել խօսքերուս, ոչինչ աւելի լուրջ է քան իմ առաջարկս... որովհետեւ առաջարկի մը վրայ կը դառնայ խնդիրը...

—Սակարկութեան մը վրայ, զոր ինծի պիտի առաջարկէք, այնպէս չէ՞։

—Բառը չի՛ փոխեր գործին։ Նախ մտիկ ըրէք, յետոյ կը պատասխանեմ։ Բիչ մը առաջ կ'ըսէի թէ օրիորդ Տօրժէր ստակին կը սիրէ ձեզ։ Ապահով եմ այդ մասին, որովհետեւ այսօր իսկ ատոր ապացոյցը ձեռք բերի։ Իր հայրը ինծի ըսաւ թէ աղջիկը դուրս ելած էր տիկին Մարթինոյի ընկերակցութեամբ, Պուլոնեի անտառին մէջ պտըտելու համար։ Արդ, այս պահուս կը ձիւնէ, ինչպէս 1812ին կը ձիւնէր Մոսքուայի ճամբուն վրայ. կը խորհէի թէ մանկամարդ աղջիկ մը ի՛նչ նպատակաւ անտառ կ'երթար այդպիսի օդով մը, երբ յիշեցի թէ այս առտու թախանձած էիք որ քանի մը ժամուան համար ազատ թողուի ձեզ։ Դժուարութիւն չքաշեցի հասկնալու թէ դուրս ելլելու մասին ձեր ըրած պնդումին պատճառ էր ներկայ գտնուիլ կէս օրէն յետոյ օրիորդ Տօրժէրի տուած ժամադրութեան։ Միթէ կը սխալի՞մ։

—Ո՛չ։

—Շա՛տ լաւ։ Իմ պատճառաբանութիւնս առաջ կը տանիմ։ Օրիորդ Տօրժէր գացեր է այդ ժամադրութեան... զոր նամակով տուած էք, կարծեմ։ Հօրմէն գաղտնի ներկայ գտնուած է ժամադրութեան։ Կ'երեւայ թէ իր սէրը ձեզի նըկատմամբ՝ շատ զօրաւոր ըլլալու է, քանի որ չէ վարանած իր պատիւը վտանգելէ։

—Կը մոռնաք թէ տիկին Մարթինօ միասին կը գտնուէր։

—Չեմ զարմանար բնաւ, քանի որ բնաւ կասկած չէ՛ ունեցած օրիորդ Տօրժէրի նկատմամբ ձեր ունեցած դիտաւորութեանց անկեղծութեանը վրայ։ Չէք ուզեր չարաչար գործածել անոր տկարութիւնը, անպատուելու համար զայն։ Կ'ուզէք ամուսնանալ անոր հետ, եւ իրաւունք ալ ունիք։ Գրաւիչ ու շատ հարուստ աղջիկ մըն է։ Որպէս զի կարենաք ամուսնանալ անոր հետ, ի՞նչ պէտք կայ։ Շատ քիչ բան։ Կը բաւէ անոր հայրը համոզել թէ յանցաւոր չէք այն անարժան արարքով՝ զոր ձեզի կը վերագրեն անտեղիօրէն. հիմա կը ճանչնամ Պ. Տօրժէրը։ Աննենգ, խիստ, ուղղամիտ մարդ մըն է, բայց բարի ու արդար։ Այն օրը որ ապացուցուի թէ զո՛հ եղած էք գարշելի դաւադրութեան մը, պարտաւոր պիտի համարէ ինքզինքը՝ դարմանել ձեզի հանդէպ ունեցած թերացումները. մէկ միջոց միայն ունի դարմանելու, այն է աղջիկը ամուսնացնել ձեզի հետ։

—Ի՞նչ եզրակացնել կ'ուզէք։

—Այս թէ այդ երազը իրականութեան փոխելը իմ ձեռքս է։

—Կ'աղաչեմ, ի՞նչպէս կարելի է այդ բանը։

—Այդ խնդրին պատասխանելէ առաջ, պէտք է ձեզի յիշեցնեմ թէ մինչեւ հիմա ձեր համբաւը անաղարտ մնացած է յաչս ամենուն։ Կատարուած գողութիւնը միայն երեք-չորս անձերու ծանօթ է, որոնք ամէն շահ ունին չձանձնելու այս ցաւալի պատմութիւնը։ Հետեւաբար՝ երբ ամէն օր պաշտօնի գլուխ անցած տեսնէ Պ. տը Քարնոէլը, կարճ բացակայութենէ մը յետոյ, որուն համար կարելի է պատրուակ մը գտնել դիւրաւ, բնաւ պիտի չզարմանայ՝ օրիորդ Տօրժէրի հետ ամուսնացած տեսնելով ձեզ։ Առաջին անգամ չէ որ ազնուականութեան պատկանող մը հարուստ աղջկան մը հետ կ'ամուսնանայ։

—Կը սխալիք։ Պ. Տօրժէր որոշ գաղափարներ ունի այդ մասին։

—Նախապաշարումներ, ըսէք, որոնք տեղի պիտի տան պատուոյ արժանաւոր վերահաստատութիւն մը ընելու հարկին առջեւ. այդ մասին կ'ապահովցնեմ ձեզ։ Եթէ այս իրիկուն Պ. Տօրժէրի հանդիպիմ, պիտի ըսեմ անոր թէ արկղիկս գողցող մարդը գտած ու բռնադատած եմ զայն ինծի վերադարձնելու արկղիկը, իր բովանդակութեամբ, բայց այդ մարդը իր քարտուղարը չէ...

—Պիտի ընէ՞ք այդ բանը։

—Ինչո՞ւ չէ։ Թոյլ տուէք որ աւարտեմ խօսքս։ Պիտի աւելցնեմ թէ անձնական պատճառներով չեմ կրնար բերան տալ այդ մարդը, եւ թէ կը փափագիմ որ ալ եւս չխօսուի այդ խնդրին վրայ։ Բայց անիրաւօրէն կասկածած ենք ազնուականի մը վրայ, հետեւաբար պարտաւոր ենք անոր հասցուցած չարիքը դարմանել։ Նորոգութիւնները չպիտի բաւեն, եւ ես իմ մասիս որոշած եմ իր նախորդ կացութենէն աւելի բարձր դիրքի մը հասցնել զայն։ Եթէ այս լեզուն գործածեմ Պ. Տօրժէրի հետ, ի՞նչ կը յուսաք որ պատասխանէ ան։

—Չեմ գիտեր, բայց ինչ որ շատ լաւ գիտեմ, սա է թէ արդար գործ մը չէ կարելի ակնկալել ձենէ, քանի որ կը հակասէ ինծի նկատմամբ մինչեւ հիմա բռնած ընթացքնուդ հետ։

—Սակայն պատրաստ եմ այսպէս գործելու։ Նոյն իսկ Պ. Տօրժէրի պիտի յանձնեմ իրմէ առած յիսուն հազար Ֆրանքը։ Անիկա պիտի ընդունի, որովհետեւ պիտի հաւաստեմ թէ փոխարժէքը ամբողջապէս ընդունած եմ գողէն։ Այո՛, պարոն, պիտի ընեմ այս ամէնը... կարգ մը պայմաններով սակայն։

—Կը սպասէի արդէն։ Ի՞նչ պայմաններ են ատոնք։

—Կ'ուզեմ որ ինծի ըսէք թէ ո՞ւր կը գտնուի այն արկղիկը, որ անշուշտ ոչ թէ ձեր այլ ձեզի ծանօթ անձերու կողմէ գողցուած է։

—Դարձեալ այդ նողկալի՛ ամբաստանութիւնը։

—Պարո՛ն, գիտցէք որ չեմ պահանջեր ինծի յանձնել այդ արկղիկը։ Վստահ եմ թէ ձեր քովը չի գտնուիր։ Զայն յափշտակելուն մէջ շահ ունեցող անձերը ապահով տեղ մը դրած են, եւ հաւանական է որ ջնջած ըլլան անոր պարունակած թուղթերը։ Կ'ուզեմ ճանչնալ զանոնք։ Տուէք այդ մարդոց անունները. ձեր հաղորդած տեղեկութեանց վրայ վստահ ըլլալուս պէս՝ պիտի երթամ գտնեմ Պ. Տօրժէրը. պատուոյս վրայ կ'երդնում թէ անոր առջեւ պիտի կրկնեմ ինչ որ ձեզի ըսի։

—Անոնց անունները ձեզի հաղորդելու համար, հարկ է որ մեղսակիցնին ըլլամ։

—Մեղսակիցը խոշոր բառ մըն է։ Կ'ուզէ՞ք որ անկեղծօրէն ձեզի պարզեմ այս գործը ըմբռնելու եղանակս։ Կին մըն է ամբողջ չարիքին պատճառը։

—Կին մը՜։

—Այո՛, Աստուած իմ, ինչպէս միշտ։ Ֆրանսայի մէջ նշանաւոր խօսք մը ունինք, որուն ճշդութիւնը զարմանալի է. «Կնոջ մը տակ կայ»։ Կը փնտռեմ այդ կինը, եւ դուք գիտէք թէ ո՛ւր կը գտնուի անիկա։ Քանի որ գործը մինչեւ ատեանը հասաւ, պատճառ մը չեմ տեսներ ծածկելու թէ ինէ գողցուած թուղթերը պետական թուղթեր են։

(Շարունակելի)